

XACOBEO 2010
Catalunya

El Camí de Sant Jaume
del Port de la Selva - Sant Pere de Rodes i de la Jonquera a Montserrat

Guies turístiques de Catalunya

 Agència Catalana
de Turisme

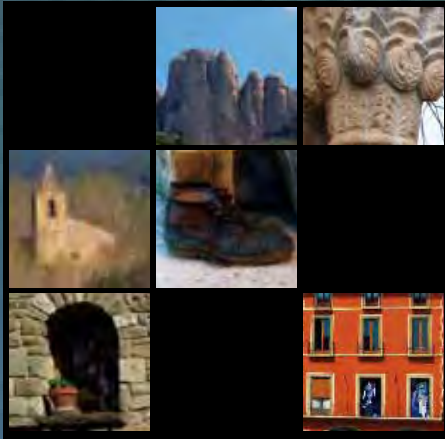
 Generalitat de Catalunya
Departament d'Innovació,
Universitats i Empresa

El Camí de Sant Jaume

del Port de la Selva - Sant Pere de Rodes
i de la Jonquera a Montserrat

Camí de Sant Jaume
des del Port de la Selva —
Sant Pere de Rodes
i la Jonquera

 Agència Catalana
de Turisme

 Govern de Catalunya
Departament d'Indústria,
Turisme i Emprenes

XACOBEO 2010
Catalunya

Marsal, Carme

El Camí de Sant Jaume : del Port de la Selva-Sant Pere de Rodes i de la Jonquera a Montserrat. - (Guies turístiques de Catalunya)

Índex

ISBN 9788439381334

I. Domínguez, Rafa II. Catalunya. Departament d'Innovació, Universitats i Empresa III. Títol IV. Col·lecció: Guies turístiques de Catalunya

1. Camí de Sant Jaume - Catalunya - Guies 2. Catalunya - Guies 914.671(036)

Índex

El Camí de Sant Jaume de Galícia: una realitat plenament reconeguda	4
Introducció	7
Origen de la ruta	8
El Camí de Sant Jaume a Catalunya	10
Les rutes a la Catalunya Nord	12
La preparació del pelegrinatge	15
L'equipatge	16
Consells si es va a peu	18
Alguns consells per als ciclistes	20
L'itinerari del Port de la Selva – Sant Pere de Rodes i la Jonquera a Figueres	23
De la Jonquera a Vilabertran	25
Del Port de la Selva – Sant Pere de Rodes a Figueres	35
L'itinerari de Figueres a Montserrat	55
De Figueres a Bàscara	57
De Bàscara a Girona	67
De Girona a Amer	83
D'Amer a Sant Esteve d'en Bas	95
De Sant Esteve d'en Bas a l'Esquirol	103
De l'Esquirol a Vic	111
De Vic a l'Estany	121
De l'Estany a Artés	129
D'Artés a Manresa	137
De Manresa a Montserrat	147
Variant d'Olot a Sant Esteve d'en Bas	157
D'Olot a Sant Esteve d'en Bas	159
Ajuntaments	167
Oficines de Turisme	169
Altres telèfons d'interès	171
Índex toponímic	173

© Generalitat de Catalunya
 Departament d'Innovació, Universitats i Empresa
 Secretaria de Comerç i Turisme
 Direcció General de Turisme

Edita: Agència Catalana de Turisme
 Text: Carme Marsal i Rafa Domínguez
 Maquetació: Rafa Domínguez
 Fotografies: Carme Marsal, Rafa Domínguez
 Fotografia pàg. 24: Oriol Alamany
 Impressió: IMGESA
 Dipòsit legal: B-36.026-10

El Camí de Sant Jaume de Galícia: una realitat plenament reconeguda

Amb aquestes ratlles em plau presentar la guia corresponent a la segona fase del procés de recuperació del camí de Sant Jaume de Galícia, un itinerari senyalitzat per la Direcció General de Turisme, que va des de Sant Pere de Rodes (el Port de la Selva) i el coll de Panissars (la Jonquera) fins al monestir de Montserrat, amb el qual es pot donar per acomplert l'objectiu definit en el Pla Estratègic del Turisme a Catalunya 2005-2010, de recuperar la tradició jacobea de Catalunya i d'integrar plenament el nostre país en aquest gran itinerari cultural europeu que ha esdevingut patrimoni de la humanitat.

La primavera del 2008 vaig tenir el goig de presentar a Montserrat, acompanyat del pare Abat, la guia de la primera fase del procés de recuperació del Camí de Sant Jaume endegat per la Generalitat de Catalunya. Aquesta primera guia descriu el tram de Camí comprès entre el monestir de Montserrat i el poble d'Alcarràs, un itinerari que segueix a grans trets la direcció del vell «camí ral d'Aragó» que alhora és una herència de l'antiga via romana de Barcelona a Lleida i Saragossa.

El recorregut d'aquesta segona fase té un doble origen: en primer lloc, a l'històric coll de Panissars (la Jonquera), amb l'objectiu d'enllaçar i donar continuïtat a la ruta jacobea més important de la Catalunya Nord, convenientment senyalitzada per les associacions d'aquella demarcació. I, en segon lloc, al Port de la Selva, a tocar de les aigües de la Mediterrània, per dirigir-se després a un centre de peregrinació medieval tan important com és Sant Pere de Rodes. Aquest itinerari, conjuntament amb l'anterior, configura el «braç major» del Camí de Sant Jaume de Galícia a Catalunya, que té uns 400 km de longitud i travessa el país de punta a punta, des de l'extrem oriental fins a la frontera de ponent. Una distància que es pot recórrer a peu en uns 15 dies a raó d'uns 25 km diaris. Una ruta plena d'atractius monumentals i culturals, molts d'ells vinculats a la iconografia jacobea i a les grans peregrinacions medievals.

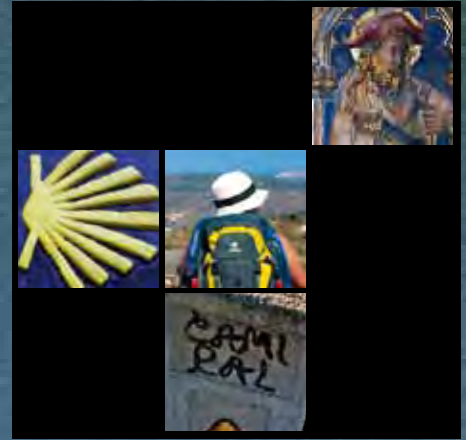
Tot l'itinerari està senyalitzat amb el característic color blau i les sagetes grogues que identifiquen internacionalment els camins de Sant Jaume. En la recuperació d'aquest «braç major» s'han tingut en compte criteris com el respecte als grans itineraris històrics, el pas per pobles, ciutats i llocs amb tradició jacobea i, sobretot, un recorregut segur a través de camins consolidats; és el cas de les vies verdes a Girona, del camí ral d'Olot a Vic i de l'aprofitament de trams diversos de senders de gran recorregut. L'objectiu bàsic ha consistit a oferir una ruta amb tradició, consolidada, assequible per al pelegrí, amb garantia de conservació i que disposi d'uns serveis mínims.

Independentment de la recuperació física del Camí —a dia d'avui una realitat— el treball realitzat fins ara ha quedat plenament reconegut amb la incorporació de Catalunya al Consell Jacobeu, aprovada en primera instància pel plenari d'aquest consell i posteriorment pel Consell de Ministres del Govern de l'Estat. Aquest reconeixement situa el braç català del Camí de Sant Jaume de Galícia al nivell de les altres grans rutes històriques: el Camí Francès, que entra a la península Ibèrica per Somport i Roncesvalles, i el Camí del Nord, que hi entra pel País basc.

Finalment, malgrat que encara queda feina per fer, tant pel que fa a la millora en la dotació de les infraestructures d'acolliment necessàries com en la posada en valor d'altres brancals històrics del Camí de Sant Jaume, es pot dir que bona part dels objectius que ens vam marcar en aquest camp s'han acomplert amb escreix. Tal com deia en la presentació de la guia de la primera fase, la recuperació del Camí de Sant Jaume de Galícia integra Catalunya en una gran ruta cultural d'escala europea, seguida actualment per centenars de milers de persones per motius ben diversos, que tot sovint ultrapassen la dimensió religiosa original. Un camí que a escala catalana esdevé un nexe d'unió entre l'orient i l'occident de la península Ibèrica. Entre Catalunya i Galícia. Entre Sant Pere i Sant Jaume. Un veritable camí del sol i de les estrelles.

Josep Huguet i Biosca
Conseller d'Innovació, Universitats i Empresa

Introducció

Origen de la ruta

Sant Jaume era un dels dotze apòstols de Jesucrist que, segons la tradició cristiana, predicà a Hispània abans de morir decapitat a Jerusalem l'any 44 d. C. La llegenda diu que el seu cos fou traslladat en barca fins a la fi del món conegut, on fou enterrat. Vuit segles després, cap a l'any 812, Pelai, un eremita de la zona, veié unes llums miraculoses semblants a una pluja d'estels que atribuï al sepulcre de l'apòstol. Encara avui es discuteix si, etimològicament, el nom Compostel·la prové del «camp d'estels» que veié l'eremita o bé de *compostum*, 'cementiri' en llatí.

Durant el segle XI Compostel·la només atreia pelegrins dels regnes veïns de Galícia i Astúries. Però amb una rapidesa sorprenent, també començà a atreure viatgers i pelegrins de tot Europa.

El primer pelegrí documentat és Godescalc, bisbe de Le Puy-en-Velay, que arribà a Compostel·la l'any 951. Un dels pelegrins medievals més famosos i coneguts fou el monjo francès Aimeric Picaud. És conegut per haver escrit una crònica del seu viatge, cap a l'any 1130, detallada i plena de consells i recomanacions. Aquesta crònica, amb el títol «Guia del pelegrí

de Santiago de Compostel·la», està recollida al *Codex Calixtinus*, un dels documents més valuosos que es guarden a la biblioteca de la catedral compostel·lana.

Sant Pere de Rodes (el Port de la Selva) esdevé la fita oriental del Camí de Sant Jaume

El màxim apogeu de la peregrinació arriba cap al segle XIII. Posteriorment, les pestes i la divisió religiosa, entre altres causes, fan decaure la peregrinació notablement fins al final del segle XX. És a partir dels anys vuitanta del segle XX que ressorgeix la ruta, gràcies a la feina de les associacions jacobees i de les autoritats civils i eclesiàstiques, i se'n recupera el vigor dels temps passats. Aquesta revitalització contemporània segurament també es deu al valor espiritual de la ruta.

El Camí de Sant Jaume era, i continua essent, la ruta més antiga, més concorreguda i més cèlebre d'Europa. Jerusalem i Roma foren durant segles dos llocs d'atracció per als pelegrins i viatgers europeus, però no consolidaren un camí. L'any 1987 el Camí de Sant Jaume fou declarat Primer Itinerari Cultural Europeu i el 1993 Patrimoni de la Humanitat per la UNESCO.

El Camí de Sant Jaume a Catalunya

Durant l'edat mitjana els pelegrins disposaven de nombrosos itineraris per dirigir-se a Compostel·la. El més habitual accedia a la península Ibèrica per Roncesvalles o Somport i arribava a Galícia a través de Castella i Lleó. Però hi havia altres opcions, com ara entrar a la Península per alguns dels passos pirinencs catalans. La majoria de pelegrins que triaven alguna d'aquestes alternatives es dirigien a Montserrat i des d'aquí enfilaven el camí cap a Lleida, Saragossa i Logronyo.

Sant Jaume a la catedral de Vic

Per aquestes rutes transitaven generalment pelegrins provinents del Llenguadoc i d'Itàlia (o, a la inversa, romeus que des de la Península peregrinaven a Roma), així com hongaresos, alemanys, flamencs i anglesos. També s'hi comptaven molts pelegrins provinents del Mediterrani oriental, d'Àfrica i d'Itàlia per via marítima. Hi ha constància del pas d'aquests caminants pels nombrosos documents expedits a Galícia que es conserven als registres de la cancelleria dels reis d'Aragó, a la protecció dels quals s'adreçaven els pelegrins.

Aquests caminants no triaven sempre la ruta més curta i fàcil; sovint recorrien itineraris més llargs per tal de poder passar per monestirs de renom i altres llocs d'acollida. Eren monestirs i esglésies on es venerava

alguna imatge miraculosa o relíquia que atreïen els pelegrins, encara que estiguessin allunyats de la ruta tradicional. La fama de què gaudien alguns santuaris catalans més enllà dels Pirineus influïa també a l'hora de triar l'itinerari. A Girona, alguns pelegrins visitaven la tomba de Sant Narcís i, a Barcelona, molts anaven a pregar a la tomba de Santa Eulàlia. Els monestirs de Montserrat, Poblet i Sant Cugat eren també llocs habituals de pas de pelegrins.

Tots aquests santuaris estaven situats prop de les vies de comunicació principals que enllaçaven les grans rutes marítimes mediterrànies entre si i amb les terrestres del nord d'Europa. A Catalunya no s'havia consolidat cap ruta jacobea com a tal. Els pelegrins transitaven per les mateixes rutes que feien servir els mercaders, viatgers i ambaixadors, i que duïen als ports i ciutats més importants del Mediterrani, i a les fires, als mercats i als santuaris de més renom. És per aquest motiu que les empremtes dels pelegrins jacobeus medievals que travessaven Catalunya es troben fins i tot als llocs més remots, com ara l'ermita de Sant Nazari, situada al peu del coll de Bracons. Per això, malgrat que es fixin unes poques rutes com a principals, és ben fàcil trobar vestigis jacobeus fora d'aquests itineraris.

Montserrat al camí dels pelegrins

Montserrat era el santuari ibèric més conegut i visitat després de Compostel·la, Sant Pere de Rodes i el Pilar de Saragossa. Amb el pas dels pelegrins, Catalunya veïa potenciat els seus propis santuaris, especialment el monestir de Montserrat, i també el de Sant Pere de Rodes, que podia ésser visitat pels que passaven prop del litoral venint del Rosselló.

Les rutes a la Catalunya Nord

La ruta recuperada per la Generalitat de Catalunya inclou dos possibles inicis: el Port de la Selva - Sant Pere de Rodes i la Jonquera. Per entendre aquesta dualitat, el millor és remuntar-se en l'espai i el temps a la ciutat de Perpinyà i a l'edat mitjana, quan els pelegrins omplien els hospitals de la ciutat.

Perpinyà, al nord dels Pirineus, era punt de reunió dels pelegrins que procedien d'Europa camí de Galícia. A la ciutat hi ha una església de Sant Jaume, construïda al segle XIII. Del segle XVI està documentada l'existència de la confraria de pelegrins sota l'advocació de l'apòstol. Els pelegrins comptaven, a més, amb hospital propi a la plaça del Puig, i també eren atesos al vell Hospital General de Sant Joan, fundat l'any 1116, quan aquell resultava insuficient, com passava força sovint. En el registre corresponent als anys 1514 i 1515, entre els pobres i malalts acollits en aquest hospital hi figura un nombre considerable de pelegrins alemanys, flamencs, italians i francesos que es dirigien cap a Montserrat i Compostel·la.

Des de Perpinyà s'oferien diverses rutes per travessar els Pirineus i arribar a Montserrat. Els passos pirinencs més habituals eren, d'oest a est: el coll de la Perxa, a Cerdanya, el coll d'Ares, el coll de Panissars, el coll de Banyuls i el coll dels Belitres, sense descartar altres passos menys habituals però igualment factibles. D'entre tots, el coll de Panissars (on hi havia els trofeus de Pompeu) ha estat històricament la porta principal d'entrada a la península Ibèrica a través de les Alberes. Corona aquest pas pirinenc el cim de Bellaguarda (450 m), presidit avui pel fort homònim.

Molt a prop del fort hi ha les restes de l'antic priorat del Coll de Panissars. Per aquest lloc passava l'antiga Via Augusta, que, des de Roma, es dirigia a Cadis.

Per arribar al coll de Panissars, la ruta des de Perpinyà baixava per Elna, que té el privilegi de ser la vila més antiga del Rosselló, i hi ha una església de Sant Jaume, i, seguint pel marge esquerre del Tec per Sant Martí de la Riba, Ortafà, Brullà, Fontclara i Nidoleres, arribava al Voló, situat a uns

Torre de vigilància al coll de Panissars

pocs quilòmetres del coll del Pertús. Aquest poble, a la riba del Tec, manté encara una interessant església romànica que s'atribueix als templers.

L'accés cerdà per Font-romeu i Sallagosa era també habitual, així com el pas del coll d'Ares per on passava la via Ànnia, calçada romana secundària. El coll de Banyuls, a l'est del Pertús, era un dels passos més importants, ja que era travessat per una antiquíssima via romana que es continuà fent servir durant l'edat mitjana. Entrava pel Mas Freixa, Sant Quirze de Colera, Rabós, Peralada i Vilabertran. Abans d'accedir a Figueres, aquesta ruta confluint amb la Via Augusta. Però no cal remuntar-se gaire enrere per adonar-se del valor d'aquest pas fronterer. Nombrosos jueus perseguits pels nazis feren servir aquest pas estret en la seva fugida. Així mateix, l'èxode republicà del 1939 també féu servir, entre d'altres, aquest pas pirinenc.

L'altre punt d'inici d'aquest Camí de Sant Jaume necessita ben poca justificació, ja que Sant Pere de Rodes arribà a ser, després de Santiago de Compostel·la, el segon lloc de pelegrinatge de la península Ibèrica. Avui dia la ruta des del Port de la Selva facilita un punt d'inici a tocar del Mediterrani que permet al caminant travessar tota la Península des del cap de Creus fins al cap de Finisterre.

La preparació del
pelegrinatge

L'equipatge

Documentació imprescindible

El DNI, la targeta de la Seguretat Social i la Credencial de pelegrí.

Com preparar la motxilla

Porteu poc pes, mai més de 10 quilos. Si pot ser, que la motxilla no superi el 10% del vostre pes. No hi carregueu objectes innecessaris; pràcticament qualsevol cosa que us descuideu la podreu adquirir quan arribeu a algun poble o ciutat. Procureu que la motxilla us sigui còmoda, de tipus anatòmic, amb corretges de cintura i pit i amb butxaques exteriors per poder treure i ficar-hi coses sense haver-ho de desmuntar tot. Introduïu les coses a la motxilla de forma ordenada. Recomanem fer-ho en bosses de plàstic de colors diferents per evitar que es mullin i facilitar-ne l'ús.

Quin calçat cal portar

No porteu mai calçat nou. Les botes han d'estar adaptades al peu i ser còmodes, que subjectin el turmell i amb bona sola. No cal dur calçat de recanvi, però sí unes xanquetes per tal que els peus puguin descansar al final del dia.

Roba

S'ha de dur poca roba. Dos jocs de diari i un jersei o peça d'abric pel vent. Porteu sempre mitjons nets i eixuts. Són recomanables uns pantalons llargs de tipus paravent que es puguin posar i treure sense descalçar-se i una capelina per a la pluja que tapi la motxilla (si es porta capelina es pot deixar el cangur). Si el pelegrinatge s'allarga cap a Fraga, Saragossa o més enllà, cal portar sabó per poder rentar la roba. És imprescindible portar un barret o gorra, especialment en èpoques de sol i calor.

Sac de dormir

Afegiu un sac de dormir a la motxilla si penseu fer servir els llocs d'acollida de caminants. A l'estiu pot ser ben prim. L'aïllant de goma escuma és un bon company del pelegrí, malgrat que una bona planificació de la

ruta pot evitar-ne l'ús i, és clar, haver de portar-lo. Si la vostra ruta s'allarga fins a Santiago, no ho dubteu: fiqueu-lo a la motxilla.

Farmacíola

És recomanable reduir-la a la mínima expressió: tiretes, tisores, esparadrap, bena de cotó i/o elàstica, crema antiinflamatòria, aspirina o paracetamol, algun producte desinfectant (povidona iodada), crema de protecció solar i el remei que trieu per a les butllofes dels peus. Val més comprar el que es necessiti sobre la marxa.

La petxina o vieira

És el símbol més significatiu del pelegrí jacobeu. Ja en el segle XIII era considerada la insígnia de Sant Jaume. Els pelegrins les adquirien a destí i en tornar al seu lloc d'origen les duïen penjades a la cintura, al barret o al sarró. El mateix feien els que tornaven de Roma o de Jerusalem amb claus o palmes respectivament. Els orígens de la simbologia de la vieira són incerts. S'assembla a una mà oberta, símbol de caritat; també és símbol de naixement.

Senyalització de la ruta

L'itinerari del Camí de Sant Jaume des de la Jonquera i el Port de la Selva — Sant Pere de Rodes fins a Montserrat ha estat senyalitzat amb la senyalística pròpia de la Direcció General de Turisme: pal de tres metres d'alçada amb una o més banderoles indicadores de la direcció a seguir. Les banderoles, però, tenen la particularitat d'ésser de color blau, l'estàndard en les senyalitzacions jacobees arreu d'Europa. Acompanya les indicacions el símbol de la petxina o vieira.

En força indrets de l'itinerari es poden trobar sagetes grogues, de vegades coincidents amb els senyals verticals.

Tingueu en compte també que el camí està viu i canvia adaptant-se a les circumstàncies (noves construccions i carreteres, àrees industrials, etc.). Per això, tot i que aquesta guia està actualitzada l'any 2010, recomanem, en cas de dubte, preguntar a la gent de la zona per tal d'evitar extraviar-se.

Consells si es va a peu

Abans de marxar

A semblança d'altres itineraris de llarg recorregut, el Camí de Sant Jaume és un repte físic i mental que s'ha de preparar amb cura. Preparar-se físicament per poder realitzar amb èxit la peregrinació és sens dubte la primera recomanació. Fer la ruta a peu està a l'abast de qualsevol persona i no cal tenir una preparació física especial per poder completar-la, però és recomanable, durant els dies previs, fer caminades cada cop més llargues i, si és possible, amb la motxilla carregada i les botes que es pensin dur al viatge.

Per tal de poder gaudir plenament d'aquesta ruta, és recomanable cercar una mica d'informació i conèixer la història de l'itinerari abans d'iniciar la marxa. Aquest camí té diverses guies editades i es pot trobar prou bibliografia d'art i d'història de les peregrinacions a Catalunya per poder gaudir millor de l'experiència cultural en què es converteix el recorregut.

Quina és la millor època de l'any?

Els mesos de la primavera i de la tardor són els millors per fer aquest recorregut, quan les temperatures són més suaus. A la primavera, a més, els dies són més llargs i es pot caminar matí i tarda.

Quantes etapes?

És recomanable fer un pla d'etapes previ, tenint en compte que el normal és recórrer entre 25 i 35 quilòmetres al dia i carregats amb motxilla, la mitjana de marxa és d'uns quatre quilòmetres per hora. És millor plantejar etapes curtes per als primers dies, de forma que el cos es vagi acostumant gradualment a l'esforç físic. A l'estiu eviteu les hores de màxima calor sortint com més d'hora millor. Utilitzeu crema protectora solar i un barret per evitar una insolació. Procureu no caminar molt ràpid els primers dies fins que agafeu el ritme i camineu amb comoditat.

Als trams per carretera camineu per la voravia de l'esquerra, no oblideu que sou la part més dèbil i que els automòbils no es fixen gaire en un simple caminant. Si camineu de nit, porteu alguna peça reflectora per advertir de la vostra posició als vehicles.

Menjar i beure

S'ha de dur sempre una mica de menjar a la motxilla: fruits secs, fruita natural, xocolata i aigua. Tingueu en compte la distància que hi ha entre serveis per tal de fer la previsió del menjar i del beure necessari per a cada etapa. No cal fer grans àpats; és millor menjar poc i sovint mantenint un equilibri entre la ingestió i el desgast. S'ha de beure aigua encara que no es tingui set per tal de recuperar els líquids que es perden per la sudoració.

Les butllofes dels peus

Són degudes al fregadís que es produeix quan el peu es belluga dins la sabata. És probable que us en surti alguna (o potser unes quantes) en el vostre períple pel Camí de Sant Jaume. Si la butllofa va creixent i us decidiu a rebentar-la, preneu totes les precaucions per evitar que s'infecti.

Una bona opció és rebentar-la amb una agulla estèril (que es pot comprar a qualsevol farmàcia), aplicar-hi immediatament algun producte desinfectant (povidona iodada, per exemple) i evitar que s'embruti. Si es torna a reproduir la butllofa, es repeteix l'operació fins que desaparegui definitivament. Però si tot això us fa por, el millor remei per evitar-les és descalçar-vos i airejar els peus i els mitjons cada cop que us atureu de forma que s'assequin, com a mínim un cop cada dues hores.

Alguns consells per als ciclistes

No és el mateix fer un passeig en bicicleta durant el cap de setmana que pretendre fer més de 1.000 quilòmetres alternant carreteres i pistes de terra. Abans de començar, plantegeu bé les etapes. El Camí des de la Jonquera o des del Port de la Selva – Sant Pere de Rodes no ofereix grans desnivells, però sí trams asfaltats que s'alternen amb pistes de terra més dures i alguns trams compromesos per l'estretor de l'itinerari que conviden a baixar de la bicicleta per no prendre mal.

És millor fer-ho a peu o en bicicleta?

L'experiència i el record que queda del Camí de Sant Jaume és radicalment diferent si es fa a peu o en bici. La bicicleta presenta l'avantatge que permet desviar-se fàcilment de l'itinerari per conèixer llocs propers interessants. També permet aturar-se més temps en els llocs més bonics de la ruta per contemplar les coses sense presses.

Cal preparar-se bé

Si no sou ciclistes amb experiència, caldrà un entrenament previ. També es pot fer l'entrenament al mateix Camí, però s'ha de tenir en compte l'esforç que suposa els primers dies. La velocitat mitjana del pelegrí ciclista és de 10 quilòmetres l'hora. Això permet recórrer fàcilment més de 60 quilòmetres al dia.

L'equipatge

Feu servir alforges de les que recolzen sobre la roda posterior o davantera. També és recomanable una de les bosses que s'ajusten al manillar de la bicicleta; col·loqueu en aquest lloc la documentació, la guia i la resta de material que vulgueu tenir a mà. Useu vestimenta de ciclista amb colors vistosos per fer-vos notar a la resta de vehicles de la carretera. Porteu sempre el casc protector.

Hi ha allotjaments per als ciclistes?

Els llocs que acullen pelegrins permeten guardar la bicicleta a cobert. Si feu nit a pensions i hostals, demaneu permís per guardar-la en algun lloc protegit dels amics de la propietat aliena.

La Credencial

La Credencial és el carnet del pelegrí, un document personal que us acredita com a tals. Es lliura exclusivament a les persones que pelegrinen a Sant Jaume de Galícia caminant, en bicicleta o a cavall.

És un petit document de forma acordionica on consten les dades del pelegrí i que disposa d'una sèrie d'espais per col·locar-hi els segells dels refugis, parròquies o altres establiments de les poblacions per on passa el pelegrí. No cal posar-hi més d'un segell al dia; habitualment s'hi posa el segell del lloc on es pernocta, però serveix qualsevol altre on consti el nom del poble per on es passa.

La Credencial la faciliten els bisbats, algunes parròquies i les associacions d'amics del Camí de Sant Jaume. A Catalunya també es pot aconseguir a l'Abadia de Montserrat. El pelegrí documentat amb la Credencial no adquireix cap dret ni cap obligació amb ningú; per tant, correspon a ell mateix proporcionar-se els mitjans per dur a terme el pelegrinatge: menjar, allotjament, etc. Ningú pot exigir res per la seva condició de pelegrí, tot i que la Credencial facilita l'accés als albergs.

La Credencial, tanmateix, serveix per obtenir la Compostel·la. Es tracta d'un document que acredita que s'ha fet el pelegrinatge a Santiago. Aquest certificat, que expedeix la Catedral de Santiago, es lliura a aquells pelegrins que declarin haver efectuat la seva pelegrinació *pietatis causa*, és a dir, per motius religiosos o, si més no, espirituals. En cas contrari, sempre us quedarà la Credencial com a document acreditatiu.

Es pot sol·licitar la Compostel·la presentant la Credencial a l'Oficina d'Acollida de Pelegrins de Santiago (Rúa do Vilar, 1 - tel. 981 566 577) i amb un mínim dels últims 100 quilòmetres de Camí realitzats a peu o els últims 200 quilòmetres fets en bicicleta o a cavall. Per tant, haver recorregut només el tram català Sant Pere de Rodes - Montserrat no serveix per obtenir la Compostel·la si no es completa el recorregut fins a Santiago.

Tingueu en compte, a més, que a partir de 2009, per obtenir la Compostel·la només seran vàlides les credencials atorgades per la Catedral de Santiago o per alguna de les entitats membres de la Federación Española de Asociaciones de Amigos del Camino de Santiago.

L'itinerari
del Port de la Selva —
Sant Pere de Rodes
i la Jonquera
a Figueres

DE LA JONQUERA A VILABERTRAN

32,5 KM

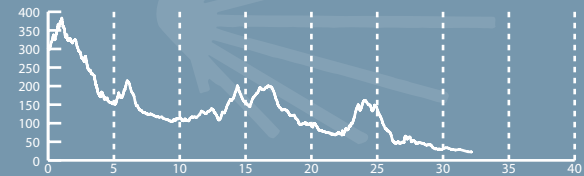
MITJANA

8 h

TOTALMENT PEDALABLE

Com arribar al coll de Panissars

Segurament seria un error no començar la descripció d'aquest itinerari al coll de Panissars, per on passava l'antiga Via Augusta i on els monjos del priorat de Santa Maria acollien viatgers i pelegrins.

Arribar al coll de Panissars no és fàcil. Per accedir-hi a peu, amb bicicleta o cotxe, la millor opció és desplaçar-se a la part francesa del poble del Pertús. Seguiu l'avinguda de França i els carrers del Mas Rimbau i del Fort de Bellaguarda. Aquest últim carrer és una carretera estreta que puja gradualment al castell. Abans d'arribar al castell, hi ha el desviament, senyalitzat, que duu al coll de Panissars. Primer trobareu un antic cementiri militar francès, al costat una torre de guaita medieval i, en només uns pocs metres més, les restes de l'antic monestir. Diversos panells informatius disseminats entre les ruïnes faciliten la interpretació. Val la pena dedicar uns minuts a conèixer el lloc abans de començar pròpiament la ruta.

Des d'aquest pas històric les vistes a banda i banda de la frontera són excepcionals.

Coll de Panissars

El coll és situat al terme del Pertús, en territori francès, on avui podem veure, fruit de les excavacions arqueològiques fetes en els darrers anys, les restes de l'antic priorat preromànic de Santa Maria de Panissars, un fragment d'una calçada romanorepublicana de més de cinc metres d'amplada i dues grans plataformes que eren la base dels trofeus erigits per Pompeu el Gran l'any 71 a. C. i esmentats per tots els cronistes romans. Al voltant de l'església prioral de Santa Maria es desenvolupà un petit nucli habitat. Les tasques d'excavació permeten veure diverses dependències, com el nàrtex, el claustre i la cuina. Molt a prop d'aquest lloc hi ha una fita fronterera del segle XVIII, un cementiri militar francès del segle XVII i una torre forta amb porta elevada, espitlleres i matacans defensius molt vistosos.

En un turó proper destaca el castell de Bellguarda, que s'edificà en bona part amb les pedres del priorat. Arran de la signatura del Tractat dels Pirineus el 1660, Espanya perdé aquest castell. Aquesta pèrdua motivà la construcció del castell de Sant Ferran, a Figueres, per tal de contrarestar el de Bellguarda, ara en mans franceses.

La Jonquera: una porta d'entrada

Poc més de cinc quilòmetres separen aquesta població de la frontera, i aquesta proximitat ha forjat la seva condició de lloc de pas. Per on avui passen turistes i mercaderies antigament passaren les legions de Cèsar i l'exèrcit carolingi. Plaça principal en el traçat de l'antiga Via Augusta, després de la signatura del Tractat dels Pirineus, que establia la frontera entre França i Espanya, la vila de la Jonquera prengué importància com a pas fronterer i com a centre d'activitat comercial.

Avui la vila és una immensa àrea de servei amb grans restaurants i supermercats, on el brogit dels vehicles és constant.

Al'altura de la plaça de l'Ajuntament hi ha la casa noble de Ca n'Armet, mansió neoclàssica de dues plantes, que conserva a l'interior salons amb pintures pompeianes. Molt a prop, l'església parroquial de Santa Maria, del segle XVII, presenta una nau amb capelles laterals, creuer amb cúpula i absis semicircular. El campanar és de torre octogonal. La façana és l'únic element que resta de l'antic temple del segle XV i conserva elements gòtics.

L'Estrada

És un poble petit, amb les cases de pedra i l'encant que tenen els nuclis rurals de l'interior de l'Alt Empordà. El seu topònim no necessita comentaris, i expressa prou bé que el camí ral sempre passà per aquí. La plaça Major, que presideix l'església parroquial, és un lloc que convida al descans.

Biure

Sembla que el nom de Biure prové del llatí *bene vivere*. El poble tingué l'origen en una possessió monàstica de l'alta edat mitjana situada en la confluència dels rius Llobregat i Ricardell.

Avui és una petita vila de carrers estrets, costeruts i silenciosos que formen un nucli molt esglaonat, amb cases de planta baixa que havien estat antigues bodegues. A la plaça del poble la pau és gairebé absoluta. En un dels costats una font degota constantment. Al front, l'església de Sant Esteve alça el seu campanar octogonal sobre les cases del poble.

Santuari de la Mare de Déu del Roure

Abans d'arribar a Molins i Pont de Molins es passa per un serrat on hi ha les restes del monestir i santuari de la Mare de Déu del Roure. El santuari fou beneït el 1638. El seu estat de ruïna fou conseqüència de la batalla que es lliurà en aquest lloc durant la Guerra Gran, el novembre de 1794.

Les restes del monestir permeten datar-lo al segle XV, malgrat que s'hi han trobat referències que fan pensar que el seu origen es pot remuntar al segle XIII.

Molins i Pont de Molins

Pont de Molins està format per dos nuclis: Molins i Pont de Molins, separats per un quilòmetre escàs de distància. A més, hi ha nombroses masies escampades pel terme.

El nucli de Molins està documentat del segle X com a pertinença del monestir de Sant Pere de Rodes. El seu castell figura en diversos documents de principi del s. XII com a propietat del comte de Barcelona Ramon Berenguer III, formant part del comtat de Besalú. Del castell de Molins, situat just al davant del poble, en queden força elements: la torre, les muralles i les restes de la capella romànica. Conegut amb el nom de Torre d'en Buac, formava part del sistema defensiu de Llers (al terme del qual pertanyia) i era un dels onze castells que envoltaven aquesta vila.

Les cases de Pont de Molins s'allarguen pel marge del riu Muga. En diferents indrets del terme, hi ha restes d'antics molins; els més ben conservats són a l'esquerra del riu, entre els llocs de Pont de Molins i Molins. Al límit amb el terme de Cabanes, per on fins fa poc passava la Via Augusta, senyalitzada amb marques grogues i blaves, es conserva el traçat de l'antic Camí de Calçada, molt important durant l'època medieval, que fou la prolongació d'un tram de la Via Augusta i era conegut com a Camí Francès.

En el proper poble de la ruta, Vilabertran, aquest camí provinent de la Jonquera conflueix amb el que prové del Port de la Selva i de Sant Pere de Rodes.

El riu Muga al seu pas per Pont de Molins

ITINERARI: DE LA JONQUERA A VILABERTRAN

km 0 Coll de Panissars

Situats al jaciment arqueològic de Santa Maria de Panissars, prenem el camí en direcció a un dipòsit d'aigua. Hem de seguir el camí de Cal Bel en direcció est de baixada cap a la N-II. A la collada dels Burros agafem el camí de la dreta i deixant el camí de Cal Bel. Travessem les vies del tren i passem el Llobregat d'Empordà pel pont de Sant Julià. Seguim pel camí del veïnat de Sant Julià i prenem el trencall cap al mas de la Granja. Passat el mas, prenem un camí de baixada. Travessem les vies de l'AVE i l'autopista, i, en paral·lel al Llobregat, arribem al pont de la nacional sobre el riu. Passem pel pont i agafem l'avinguda de Pau Casals.

km 7,2 la Jonquera

Travessem el poble pel carrer Major. Al final del carrer girem a la dreta per anar a trobar el parc municipal d'en Lloveres. Seguim en paral·lel al riu fins al pont de la N-II. Passem per sota del pont i immediatament per sobre, per tal de travessar el riu. Un altre pont permet passar per sobre de l'autopista AP-7 a l'altura del cementiri. Trobem les marques del GR-2, que seguirem fins a l'Estrada. Passem pel costat dels peatges i de l'àrea de servei Porta Catalana. Un petit túnel permet passar sota les vies de l'AVE i agafar un camí cap a la carretera d'Agullana. Seguim la carretera durant 370 metres i prenem el camí de l'esquerra, al costat de la Fàbrica de Sabonet. Un camí entre camps ens duu a l'Estrada.

km 10,8 l'Estrada

Sortim del poble pel GR-2 fins al Mas Carbonell. A partir d'aquest lloc, el GR no és totalment pedalable; els ciclistes poden seguir el camí cap a Agullana i prendre després la carretera GI-504 i seguir-la en direcció a Boadella fins a

retrobar els senyals del Camí al PK 13. Els pelegrins a peu travessaran el riu de la Guilla a l'altura del Mas Carbonell i pujaran per una pista entre boscos d'alzines fins a la carretera GI-504. S'ha de seguir la carretera durant 300 m fins al PK 13 i prendre una pista a l'esquerra que passa pel costat de Can Giralt. Sortim a la carretera GI-502; la seguim uns metres i la travessem en direcció al castell de Mont-roig, tot seguint el GR-2. Voregem el turó del castell i deixem les marques del GR tot prenent el camí cap al veïnat de Mont-roig. Passem molt a prop de Can Barris i seguim en paral·lel al riu Ricardell. Finalment, agafarem la carretera GIV-5044 que duu a Biure.

km 20,4 Biure

Sortim pel carrer del Mestre Lluís Rocalba, a la Fonteta, i seguim la carretera GIV-5043 en direcció a Molins. Al final de la pujada, després d'un revolt a la dreta, agafem el camí dels Tramonts cap a la Mare de Déu del Roure. Arribats al santuari, baixarem pel camí asfaltat fins a Molins.

km 24,4 Molins

Deixem el poble de Molins i seguim la pista que duu a Pont de Molins després de passar sota les obres de l'AVE.

km 25,2 Pont de Molins

Passem pel pont sobre la Muga i sortim del poble pel carrer de Figueres. Abans de sortir a la carretera nacional agafem un camí paral·lel durant gairebé 600 m. Sortirem a l'asfalt de la nacional i el seguirem durant 600 metres més. Deixarem l'asfalt per un camí a l'esquerra en paral·lel a la Muga fins a creuar la carretera GIV-6024. La travessem i prenem el camí de Vilabertran.

km 32,5 Vilabertran

DEL PORT DE LA SELVA — SANT PERE DE RODES A FIGUERES

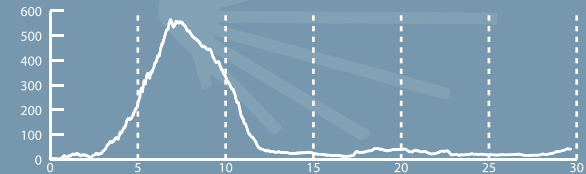
29,7 KM

MITJANA

8 h

TRAMS ALTERNATIUS
PER A CICLISTES

El Port de la Selva

El pelegrí pot començar a caminar arran de mar. Població d'antigues cases de pescadors i carrers costeruts que, malgrat haver-se convertit en una destinació turística important, encara conserva un encant notable.

Els seus carrers, de cases blanques mirant el Mediterrani, presenten l'estructura típica dels pobles de pescadors, amb uns pocs carrers paral·lels a la costa connectats per carrerons transversals. En un d'aquests carrers hi ha l'església de Santa Maria de les Neus. Al temple s'hi venera una imatge gòtica de Sant Pere (s. xv), procedent de sant Pere de Rodes.

Malgrat que la població és relativament recent (s. xvii), el Port ha estat esmentat des de temps medievals. L'activitat tradicional de la pesca a l'encesa ha estat substituïda per un turisme residencial, força arrelat des de principi del segle xx. Alguns dels seus estiuejants il·lustres han estat l'escriptor Josep M. de Sagarra i el poeta J.V. Foix, que passava llargues temporades en una casa que tenia al carrer de la Unió.

Sant Pere de Rodes

Diu la llegenda que l'any 610, davant la caiguda imminent de la ciutat de Roma en mans dels perses, el papa Bonifaci decidí protegir les relíquies més preuades de la Santa Seu, entre elles el cap i el braç dret de sant Pere i una ampolla amb la sang de Crist. Tres clergues sortiren apressadament de Roma en vaixell carregats amb les relíquies. Després d'uns quants dies de navegació arribaren a l'abrupta costa del cap de Creus, el punt més oriental de la península Ibèrica, el Finisterre mediterrani. Desembarcaren i pujaren per la falda del turó de Verdera i allà, en una cova, amagaren les relíquies. Passat un temps, desaparegut el perill, tornaren a aquest lloc per recuperar-les però no les hi trobaren; la vegetació havia cobert la cova. Decebut, els tres religiosos decidiren quedar-se en aquest lloc i per honorar les relíquies bastiren el monestir de Sant Pere de Rodes. En aquest emplaçament excepcional enmig de la muntanya i mirant al mar, gaudirem d'un dels indrets més espectaculars de tot Catalunya.

Una altra llegenda situa sota els seus fonaments un temple pagà dedicat a *Afrodita Pyrene*, la venus pirinenca, citat pels geògrafs antics. Al marge de les llegendes, el cert és que els orígens de Sant Pere de Rodes es perden en el temps. Possiblement començà essent un eremitori. El que sí que sabem per documents de l'època és que a final del segle VIII ja hi havia aquí un petit cenobi, però és a mitjan segle X que el comte d'Empúries i un noble anomenat Tasi aixecaren l'abadia benedictina. El lloc de Sant Pere de Rodes estigué, des del seu naixement, molt lligat a la casa comtal d'Empúries, per a la qual era molt important disposar d'un centre espiritual propi al seu comtat. Com que el comtat no tenia diòcesi

pròpia, el fet de tenir una abadia era una forma de refermar la seva autonomia i el seu poder.

Capitells del monestir

L'església, de grans dimensions, és de planta basilical, amb tres naus i tres absis. Començà a construir-se a la primera meitat del segle X i s'acabà cap a l'any 1000. La seva arquitectura és excepcional, resultat de la fusió de les tècniques constructives romanes tardanes amb les d'arrel carolíngia. La nau central és impressionant: la volta de canó té 16 m d'alçada, l'equivalent a un edifici de cinc pisos. Podem imaginar les cares d'astorament dels viatgers medievals en entrar a un temple tan descomunal. En aquell temps els monestirs eren centres d'espiritualitat tancats als laics, però el seu aïllament es trencava en algunes ocasions per tal de permetre als pelegrins pregar davant les seves valuoses relíquies.

A la gruta situada sota l'altar es guardaven els tresors del monestir: les relíquies, d'entre les quals destacava un tros del *lignum crucis*. Per aquest motiu, el papa Urbà II concedí a aquest monestir el dret a jubileu per als pelegrins que hi arribaven i, així, es convertí, juntament amb Santiago de Compostel·la, en el lloc de pelegrinatge més important de la península Ibèrica.

Voltant el presbiteri hi ha la girola o deambulatori, que és un passadís que fa la volta a l'altar major i es feia servir pels pelegrins per retre culte a les relíquies. Com que l'església estava construïda sobre el pendent de la muntanya, els seus constructors es decidiren a fer una cripta per compensar el desnivell del terreny. A la cripta es guardaven les relíquies que tanta fama donaren a aquest monestir. Els jubileus atreïen una gran

quantitat de pelegrins a la recerca d'indulgències. Aquesta fou una font importantíssima d'ingressos per a l'abadia. La seva prosperitat econòmica permeté als monjos, al segle XII, engegar una gran reforma del monestir. El nou claustre i les dues torres, la del campanar i la defensiva, foren les actuacions més importants de les obres d'ampliació.

El campanar, de planta quadrada, té tres pisos, l'últim decorat amb arcuacions de tipus llombard, com la majoria de campanars catalans del segle XII. El claustre actual és una reconstrucció; de l'original en queda ben poca cosa: algunes columnes i quatre capitells, un d'ells representant un grup de monjos. Durant les obres de restauració d'aquest claustre es descobrí a sota el claustre primitiu construït dos segles abans. Era molt senzill, amb quatre galeries porxadades a l'entorn d'un petit pati. Conserva restes de pintures murals de final del segle X. Una altra reforma consistí en l'execució d'una gran portada, malauradament desapareguda. Només se'n conserva un relleu que representa sant Pere.

Moltes obres procedents del monestir, com ara la Bíblia de Sant Pere de Rodes, del segle XI, i altres peces, es troben repartides en diferents museus d'arreu del món. El visitant es pot fer una idea bastant clara del monestir i de la seva influència en l'època, gràcies a un complet audiovisual que es projecta en una de les antigues dependències. Sant Pere de Rodes és, sens dubte, un lloc que val la pena conèixer.

Santa Helena de Rodes

Molt a prop de Sant Pere de Rodes hi ha les restes de la població que sorgí al seu voltant, Santa Creu de Rodes. L'edifici més important d'aquell poble, l'església de Santa Helena de Rodes, encara es conserva i està essent sotmesa a una acurada restauració.

L'església de Santa Helena és un edifici preromànic, originalment d'una sola nau, ampliada amb dues més durant el segle X, i tres absis de planta trapezoïdal. Sobre la nau central s'alça un campanar que mostra tres finestres amb arcs de ferradura. A l'interior de l'absis meridional es conserva part de l'obra original, una sèrie de petits arcs de ferradura amb petites columnes, exemple excepcional de decoració realitzada durant el segle IX. L'església mantingué el culte fins al segle XV. El despoblament progressiu de la zona, ja sigui per la conquesta de l'illa de Mallorca i el trasllat d'alguns dels seus habitants, la pirateria o la pesta, condicionen la vida religiosa del temple, que finalment és abandonat l'any 1880. La seva situació excel·lent ofereix una perspectiva immillorable de la serra de Rodes i de la costa situada entre el Port de la Selva i Llançà.

Pels voltants de Santa Helena es poden veure les restes de construccions molt deteriorades i el que devia ser la portalada del nucli de Santa Creu de Rodes, que, juntament amb la Selva de Mar, Sant Baldiri i la Vall de Santa Creu, van formar un districte fins a mitjan segle XVI.

Santa Helena de Rodes

Pau

Situada al vessant meridional de la serra de Rodes, emmarcada per grans extensions d'oliveres i vinyes, la vila de Pau forma un petit nucli que alterna modernes urbanitzacions amb antigues cases rurals de caràcter mediterrani.

Del poble destaca la Creu Blanca, únic testimoni que resta d'una antiga creu que indicava la proximitat i el límit de les possessions del monestir de Sant Pere de Rodes. Hi ha força documents antics del monestir que proven que tenia propietats a Pau i altres termes dels voltants (Palau-saverdera, les Torroelles, Vilaüt i Penardell). L'any 990, en una epístola del papa Joan XV que confirma diverses possessions de Sant Pere de Rodes, s'esmenta el lloc de *Villa Pavo*, referint-se a Pau.

Al bell mig del poble hi ha l'església de Sant Martí, de singular capçalera presidida per una porta romànica amb capitells delicadament esculpits.

Vilajuïga

Diuen que Vilajuïga fou fundada pels jueus. Hom diu que antigament fou poblada per jueus vinguts dels calls de Castelló d'Empúries o Peralada. Formà part de les possessions del monestir de Sant Pere de Rodes. El poble se situa en els darrers contraforts de les Alberes, que contrasten amb els camps de vinyes i oliveres, perfectament alineades. És també terra de dòlmens. Els més importants els trobarem seguint la carretera que comunica el poble amb el monestir de Sant Pere de Rodes. La majoria daten d'entre el IV i el II mil·lennis a. C. En aquest camí antic s'han trobat diversos petroglifs, com ara creus i altres símbols religiosos.

Vilajuïga és coneguda, entre altres coses, per la qualitat de la seva aigua mineral, que s'explota comercialment. També hi ha vinya i alguns cellers que venen vi de qualitat a bon preu.

A l'interior de la població, freqüentada per grups excursionistes, hi ha l'església de Sant Feliu de Vilajuïga, que conserva bona part de la construcció romànica i diversos elements d'una antiga sinagoga. Erigida al segle XVIII, està tancada entre les cases del poble. Hi ha un campanar d'espadaña sobre la paret lateral.

A dos quilòmetres del poble, sobre un turó proper a la carretera que va de Figueres a Llançà, hi ha les ruïnes de l'antic castell de Quermançó, visible des del poble. Està ubicat en un emplaçament excepcional per a la defensa.

Del castell, construït al segle XI i protagonista de bona part de la història de la comarca, queden restes de dos recintes emmurallats amb parets de gran alçada, i bona part de l'estructura d'una torre de planta quadrangular d'uns sis metres d'alçada. Salvador Dalí sempre tingué una fixació especial envers aquest castell, del qual dibuixà alguns quadres. A més, també hi volia instal·lar un orgue descomunal que s'activés quan bufés la tramuntana.

Segons la llegenda, la comtessa de Quermançó perdé la seva fortuna perquè volia menjar cada dia el que més li agradava: el moll de l'os. Arruïnada, anà de porta en porta demanant menjar, fins que un dia li donaren pa amb nous i digué: «Per haver ignorat un dia que el pa amb nous era millor, vaig perdre la senyoria del castell de Quermançó».

Pedret i Marzà

Pedret i Marzà és un municipi de creació recent que té dos nuclis: Pedret, situat prop de la riera de Pedret, i Marzà, ubicat a dos quilòmetres al nord-oest de Pedret i per on passa el Camí de Sant Jaume. L'itinerari passa per davant de l'església de Sant Isidre i Sant Antoni Abat, petita edificació que té una porxada que pot servir d'aixopluc en cas de pluja. Una placa recorda que fou edificada en uns terrenys cedits per un veí del poble. Darrere de l'església hi ha una placeta amb bancs, arbres i un parc per als infants.

A Marzà també hi ha restes d'un antic castell. A la plaça del poble es pot veure un portal adovellat del castell que avui serveix per donar accés a un carrer. Passat el portal, hi ha un carrer cobert amb volta de canó. A ponent de la porta hi resta un llarg tram de la muralla, a la qual s'hi adossen algunes cases. També es conserva una torre de planta circular, amb un gran talús a la base.

Peralada

Aquesta població, avui eminentment turística, en temps passats havia estat un dels nuclis més importants de l'Empordà immortalitzat per la crònica de Ramon Muntaner. A Peralada es combinen la riquesa monumental i històrica amb una atractiva oferta lúdica, gastronòmica i cultural.

Els carrers estrets i irregulars de la vila presenten un cert aire medieval, època en què la vila estava voltada per un doble cinturó de muralles. De la primitiva muralla del segle XI situada a la part alta només se'n conserven dues portes, una a la costa de les Monges i l'altra a la plaça Sant Domènec. Tot el nucli antic, situat al voltant de la plaça Major, té molt d'interès i encant. La plaça està en part porticada per acollir el mercat i llueix alguns edificis antics notables, com la Casa de la Vila. Destaca l'església de Sant Martí, edifici barroc (segle XVIII), que mostra vestigis romànics i el campanar gòtic. A

l'interior es guarda un autèntic tresor parroquial, del qual sobresurt una creu processional del segle XIV, de plata daurada. També és singular l'església preromànica de Sant Llützer, de la qual destaca l'absis exterior trapezoïdal. Les seves ruïnes queden a la sortida del poble, al

costat de la carretera que duu al poble *Claustre del convent de Sant Domènec de Sant Llorenç de la Muga.*

Al bell mig de la part antiga, hi trobem el Centre de Turisme Cultural Sant Domènec, museu de la vila medieval, al recinte del qual es pot admirar un claustre romànic excepcional del segle XII, únic vestigi que resta d'un convent agustinian del segle XI. L'obra, oberta als quatre vents, a la intempèrie, veu créixer un gran til·ler al centre.

Peralada és, probablement, més coneguda pel seu castell, gran fortalesa del segle XIV. Fou erigit com a base militar però les reconstruccions successives li han atorgat un aspecte més aviat senyorial. Els diversos propietaris en reconstruïren la façana principal (segles XVI-XVIII) i en redistribuïren l'interior (segle XVII). Sobre la façana oriental s'aixequen dues aïroses torrasses de planta circular, que són, sens dubte, la imatge més coneguda d'aquest castell. L'església de la Mare de Déu del Carme (segle XIII), d'absis poligonal, fou l'antiga capella de palau i avui es fa servir com a museu. Un altre dels atractius del castell són els amplis jardins exteriors, on cada estiu s'hi celebra un Festival de Música.

Vilabertran

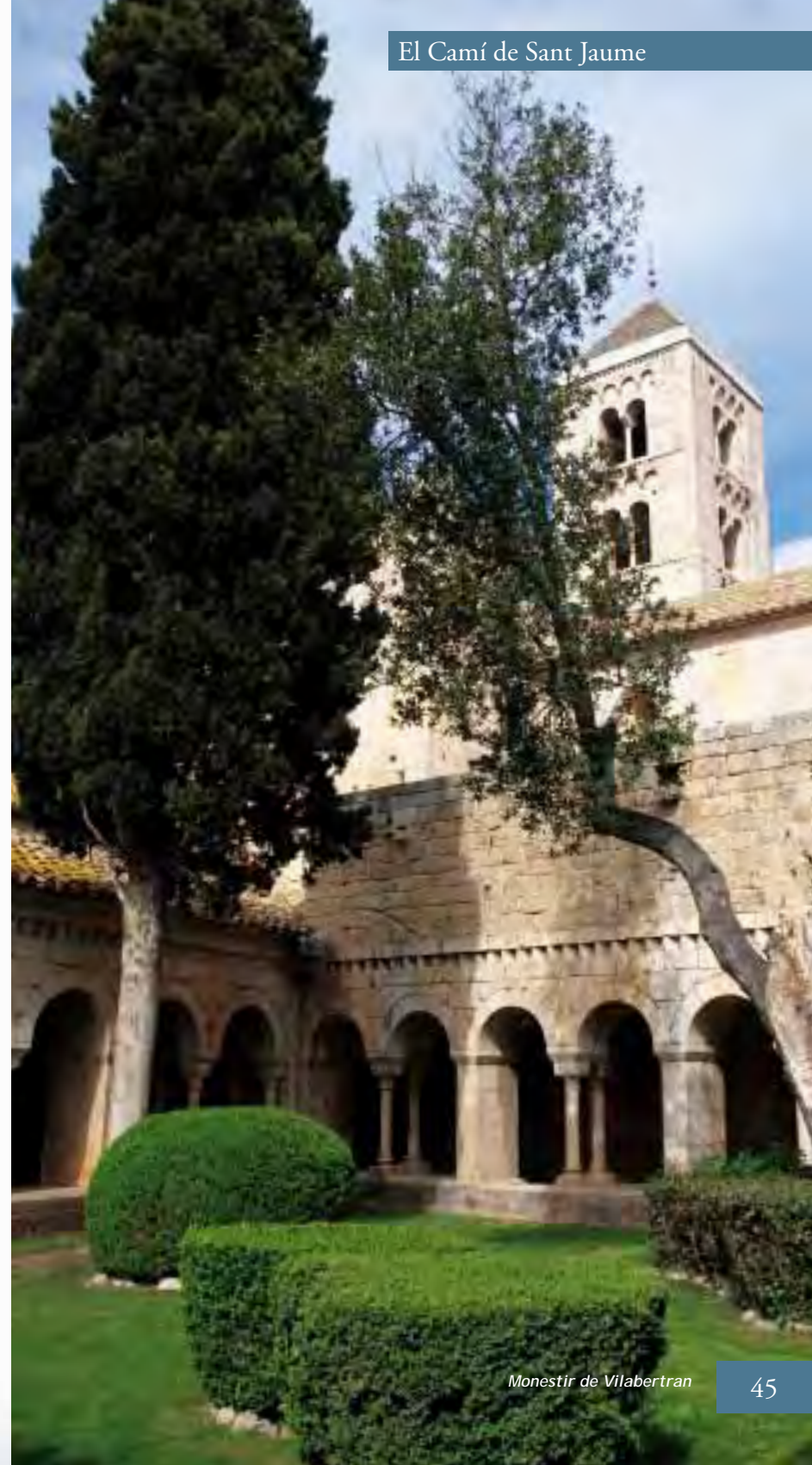
A només tres quilòmetres de Figueres, el poble de Vilabertran és un petit nucli desenvolupat al costat del monestir de Vilabertran, antiga canònica dels agustinians, amb l'església, el claustre romànic i els edificis abacials gòtics.

Moltes cases de la població foren construïdes o reformades durant els segles xv i xvi. Els carrers, estrets i singularment rectilinis, voregen la quadrangular plaça Major. El conjunt monàstic, fundat el 1069 sota la regla agustiniana, conserva quatre parts diferenciades força interessants: l'església romànica de Santa Maria, el claustre, el palau abacial i la sala capitular. El monestir fou l'escenari de l'enllaç de Blanca d'Anjou i Jaume II el 1295.

El temple és una construcció romànica de planta basilical i tres absis. En tot el conjunt exterior és visible la fortificació de què fou objecte al segle xv. De l'interior destaca la capella de la Vera Creu, oberta al segle xviii, on es conserva una magnífica creu de processó d'orfebreria del segle xiv, amb la figura de Crist en relleu. Al costat del mur sud de l'església hi ha el claustre romànic (segle xii). Els arcs se sostenen en pilars i en columnes amb capitells treballats amb motius vegetals d'inspiració coríntia. Pel voltant del claustre es distribueixen les diferents dependències monacals, com la sala capitular, la sagristia o l'antic refectori, transformat durant el segle xvi en la capella de Sant Ferriol. El conjunt el presideix un esvelt campanar llombard català de tres pisos amb finestres en cadascun. Al claustre, de planta trapezoïdal, s'alternen columnes dobles amb pilars o amb grups de quatre columnes.

El palau abacial (del segle xv) està considerat com un dels millors exponents del gòtic civil català, tot i estar força deteriorat. Del conjunt destaquen el portal adovellat i els finestrals gòtics triforats. La porta principal s'obre a la cara sud del conjunt monàstic i en destaca el rotund arc adovellat que presideix una talla de la Mare de Déu a l'interior d'una fornícula. Al mur s'obren quatre finestres triforades.

A les dependències del monestir se celebra cada any el Festival de Música Clàssica de Vilabertran.

Figueres

El nucli urbà de la ciutat, sempre concorregut, recorda que, per la seva condició especial de porta d'Europa, és un centre comercial de primer ordre amb una amplíssima oferta de serveis que fa de la ciutat un punt d'atracció turística, al qual s'apropen diàriament visitants d'arreu, especialment del sud de França.

La Rambla, ampla i flanquejada per grans plataners, és un dels espais oberts més emblemàtics de la ciutat. La llera del riu fou coberta durant el segle XIX i donà lloc a un passeig d'arbres frondosos que els figuerencs recorren gairebé de forma compulsiva durant els capvespres. Molt a prop queda l'església parroquial de Sant Pere. Segurament aquest temple té els orígens en una església paleocristiana que existí al peu de la via romana que passava per Figueres. Durant els segles XIV i XV l'església es reféu. En l'actualitat, en queda una nau gòtica amb voltes de creueria, que durant el segle XVIII fou ampliada amb una cúpula de cimbori. Cal destacar-hi el grup escultòric dels Dolors, de Ramon Amadeu, i la creu de Figueres, de Lluís Albert, realitzada amb plata i esmalt, amb la imatge del Crist en majestat que guarda als peus una relíquia de la veracreu.

La mà del genial Dalí s'estén pels carrers adjacents de l'esplèndid Teatre-Museu, tant en forma de monuments insòlits, com en les botigues que

difonen el producte exuberant de la seva imaginació. I és que Figueres fou un marc habitual del pintor. Dalí acostumava a asseure's a la terrassa del bar Astoria, a la Rambla, per rememorar la seva infantesa i joventut. Per això, en una visita a la ciutat, val la pena seguir les empremtes de l'artista. El museu Dalí, inaugurat l'any 1974, és una de les seves creacions més importants; el mateix artista afirmà que no s'havia de considerar com un museu, sinó com un objecte surrealista on tot és coherent. Actualment acull més de 90 obres de la millor època de Dalí.

En un turó del nord de la ciutat hi ha el castell de Sant Ferran, aixecat durant el segle XVIII amb motiu de la pèrdua del castell de Bellaguarda en mans dels francesos, per tal de contrarestar-lo. Com a elements importants destaquen la capella del castell i la porta monumental, destruïda per l'exèrcit republicà l'any 1939, durant la Guerra Civil. Durant aquest període (1936-1939) acollí les obres del Museu del Prado i s'hi celebraren les darreres reunions del Govern i el Parlament de la República. Al juliol de 1997, el monument

de dimensions més grans de Catalunya i la fortalesa defensiva més gran d'Europa obrí les portes al públic per mostrar tot el que una fortalesa d'aquestes dimensions pot arribar a guardar a les entranyes.

ITINERARI: DEL PORT DE LA SELVA A FIGUERES

km 0 ···· El Port de la Selva

Es pot pujar a Sant Pere de Rodes directament per la carretera però els pelegrins a peu trobaran més còmoda la pujada seguint el camí de ronda des del Port de la Selva i pujant cap a la Vall de Santa i Creu i, després, cap a Sant Pere de Rodes.

km 6,7 · Sant Pere de Rodes

Sortim de Sant Pere de Rodes pel camí asfaltat que duu a Santa Helena.

km 7,4 · Santa Helena

Agafem el camí en direcció oest cap a Mas Ventós. Els ciclistes hauran de seguir per la carretera fins a Vilajuïga.

km 8,6 · Mas Ventós

A la petita zona d'aparcament de Mas Ventós agafem la carretera i la seguim de baixada durant poc menys de 500 m. Després d'un revolt a la dreta, agafem el camí que baixa cap a Pau.

km 12,3 · Pau

Travessem el poble pel carrer de Sant Pere i arribem a la plaça Major. De sortida hem d'agafar el carrer de Vilajuïga. El carrer es converteix en un camí sense asfaltar. Passem pel davant del celler L'Espelt.

km 14,7 · Vilajuïga

Entrem a Vilajuïga pel passeig de Pau. Seguim pels carrers de Sol i de Figueres tot baixant en direcció a la carretera per agafar el camí asfaltat que va a Pedret i Marzà.

km 17,5 · Pedret i Marzà

Entrem a Marzà pel carrer de la Tramuntana, el seguim de dret fins al carrer del Mar, que agafem cap a la dreta per sortir del poble. Just abans del pont que passa sobre la via del tren, prenem el camí asfaltat que surt a l'esquerra.

Seguim el camí asfaltat durant 1,3 km fins a passar per un pont sobre la via del tren i sobre la carretera N-260. Després del pont se segueix el camí de Peralada, sense asfaltar. Abans d'arribar al poble, passarem per sobre el Canal Gros i el torrent de la Montserrat.

km 22,6 · Peralada

El primer que trobem en arribar al poble és una rotonda davant la porta del darrere del castell de Peralada. Hem de seguir a la dreta, mantenint el mur del castell a l'esquerra, pel carrer de Sant Llàtzer. Girem a l'esquerra pel carrer de Sant Joan, que duu al barri antic del poble. Sortirem de Peralada pel carrer del Call, que enllaça amb la carretera C-252. Seguim la carretera durant 1,8 km fins que passem el pont sobre la Muga. A 100 m del pont prenem el camí sense asfaltar que surt a l'esquerra i que va paral·lel a una sèquia. El seguim i en 200 m sortim a una pista asfaltada que seguim primer a l'esquerra i després a la dreta fins a Vilabertran.

km 26,6 · Vilabertran

Entrem a Vilabertran pel carrer de Peralada. Seguim pels carrers de Pep Ventura i de Santa Maria fins al carrer de l'Abadia. Girem a l'esquerra i passem pel davant del monestir. Un cop fora del poble, girarem a la dreta seguint el camí de les Caboques en direcció a la N-II. Seguim recte i passem sota un pont de la N-II, i en mig quilòmetre més arribem a Figueres.

km 29,7 · Figueres

Arribem a l'escola Salvador Dalí, la deixarem a la nostra dreta. Seguim pels carrers del compositor Joaquim Serra i de Narcís Soler fins a una gran rotonda. Continuarem pel carrer de les Hortes i pel carrer Peralada, que duu a l'Ajuntament.

SERVEIS: DE SANT PERE DE RODES A FIGUERES

Llançà

Hotels

Grimar***

Ctra. Portbou, s/n
Tel. 972 380 167

Berj**

Creu, 16
Tel. 972 380 198

La Goleta**

Pintor Torroella, 12
Tel. 972 380 125

Carbonell*

Major, 19
Tel. 972 380 209

Grifeu*

Cau del Llop
Tel. 972 380 050
Miramar*
Pg. Marítim, 7
Tel. 972 380 132

Pensions

Casa Narra**

Castellà, 37
Tel. 972 380 178

Florida**

Floridablanca, 17
Tel. 972 120 161

Hostal Empordà**

Ametllers, 2,
Tel. 972 380 139

Hostal Lara**

Bernat Metge, 2
Tel. 972 381 277

Mendisol**

Platja de Grifeu
Tel. 972 380 100

Can Pau I*

Puig d'Esquer, 4
Tel. 972 380 270

Castelló*

Afores, 6
Tel. 972 381 135

Gran Sol*

Figueres, 4
Tel. 972 380 151

Llançà*

Ctra. Portbou, s/n
Tel. 972 380 160

Pacreu*

Av. Europa, 33
Tel. 972 380 337

Càmpings

L'Ombra

Ctra. l'Ombra, 4
Tel. 972 380 335

El Port de la Selva

Hotels

Porto Cristo**

Major, 59
Tel. 972 387 062

Cal Mariner*

Ctra. Cadaqués
Tel. 972 388 005

Pensions

Hostal l'Arola**

Paratge l'Arola,
Tel. 972 387 005

La Tina**

Sant Baudili, 16
Tel. 972 387 149

La Tina I**

Font, 45
Tel. 972 387 418

Germán*

Av. Poeta Sagarra, 11
Tel. 972 388 005

Sol i Sombra*

Nou, 8-10
Tel. 972 387 060

Càmpings

L'Arola

Ctra. del Port a Llançà,
km 7,5
Tel. 972 387 005

Port de la Selva

Ctra. del Port a Cadaqués
Tel. 972 387 287

Port de la Vall

Ctra. del Port a Llançà, km 6
Tel. 972 387 186

Vilajuiga

Pensions

Hostal Xavi**

Ctra. Roses, 17
Tel. 972 530 003

Allotjaments rurals

Can Ramon del Primo

Arrabal dels Màrtirs, 17
Tel. 972 673 244

Pedret i Marçà

Allotjament rural

Mas Can Pere Pau

Mas Can Pere Pau
Tel. 686 473 127

Blanchart

Pl. Major, 3
Tel. 972 520 392

Can Dalmau I, II i III

Del Mar, 13
Tel. 972 530 380

La Balma

Carreró Major, 4
Tel. 655 228 405

Peralada

Hotels

Club de Golf**Peralada*******

Camí de la Garriga
Tel. 972 538 830

Pensions

Hostal Can Palol**

Sant Joan, 5
Tel. 972 538 074

Allotjaments rurals

Arc T

Costa del Rector, 10
Tel. 627 349 884

Can Bastons I i II

Barri de l'Estanyol
Tel. 972 530 277

Can Carbó del Portal

Plaça del Pont, 7
Tel. 637 746 657

Can Genís I i II

Vilella, 25
Tel. 972 538 186

Can Gori

Vallgornera, 1
Tel. 972 538 162

La Costa

Costa del Rector, 6-8
Tel. 972 538 293

Mas Fresi I i II

Barri de l'Estanyol
Tel. 972 502 003

Vilabertran

Hotels

Casa Gal·la***

Conxa, 6
Tel. 972 505 923

Allotjaments rurals

Can Caulas

Abat Rigau, 9
Tel. 972 547 018

Figueres

Hotels

Bon Retorn***

Ctra. N-II, km 759
Tel. 972 504 623

Durán***

Lasauca, 5
Tel. 972 501 250

Hotel Restaurant

Empordà***
Av. Salvador Dalí, 170
Tel. 972 500 562

Pirineos***

Rda. Barcelona, 1
Tel. 972 500 312

President***

Av. Salvador Dalí, 82
Tel. 972 501 700

Ronda***

Av. Salvador Dalí, 17
Tel. 972 503 911

Travé***

Balmes, s/n
Tel. 972 500 591

Europa**

Av. Salvador Dalí, 101
Tel. 972 500 744

Los Ángeles**

Barceloneta, 10
Tel. 972 510 661

Rambla**

Rambla, 33
Tel. 972 676 020

Pensions

Galícia**

Av. Perpinyà, 34
Tel. 972 501 566

La Barretina**

Lasauca, 13
Tel. 972 673 425

Requesens**

Av. Salvador Dalí, 27
Tel. 972 505 405

San Mar**

Rec Arnau, 31
Tel. 972 509 813

Amiel*

Av. Pirineus, 4
Tel. 972 504 968

Bartis*

Méndez Núñez, 2
Tel. 972 501 473

Casa Batlle*

Requesens, 3
Tel. 972 503 995

Don Pepe*

Ctra. Roses, 27
Tel. 972 504 298

España*

Jonquera, 26
Tel. 972 500 869

Hostal Androl*

Ctra. Nacional II, km 8,5
Tel. 972 675 496

Hostal Bon Repòs*

Vilallonga, 43
Tel. 972 509 202

Isabel II*

Isabel II, 16
Tel. 972 504 735

Juan*

Eres de Vila, 38
Tel. 972 500 090

La Venta del Toro*

Pep Ventura, 5
Tel. 972 510 510

Mallol*

Pep Ventura, 9
Tel. 972 502 283

Càmping

Pous***

Ctra. Nacional II, km 8,5
Tel. 972 675 496

L'itinerari
de Figueres
a Montserrat

DE FIGUERES A BÀSCARA

17 KM

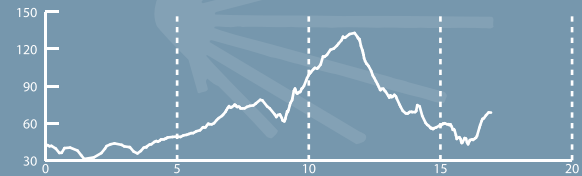
FÀCIL

4 h

TOTALMENT PEDALABLE

Santa Llogaia d'Àlguema

El poble, pràcticament enganxat a Figueres, només es toca de passada. En arribar a les primeres cases, a l'altura d'una rotonda, la ruta es desvia en diagonal cap al sud-oest per tal de dirigir-se directament a Borrassà, obviant l'interior del municipi de Santa Llogaia.

El poble forma un nucli urbà compacte, al voltant de l'església parroquial, un gran edifici del segle XVIII que sobresurt per damunt de totes les teulades del poble. Presenta una sola nau amb capçalera carrada, amb alguns vestigis del primitiu temple romànic dels segles XI-XII.

Borrassà

Borrassà és un lloc de gran importància històrica. Els primers documents que esmenten el poble daten del 817 i parlen d'una reunió de l'arquebisbe de Narbona i el bisbe de Nimes, juntament amb altres personalitats, per tal d'establir els límits de Bàscara. El fet que l'acte se celebrés a l'antiga església de Sant Andreu demostra la importància de la població.

La dita popular afirma: «Les meravelles de Borrassà són Cal Batlle i el campanar». Només cal passejar pel poble per adonar-se que hi ha molt més per veure i per llegir sobre la història de la vila als seus carrers, places i cases, algunes de les quals destaquen per la seva noblesa.

Pontós

Pontós és un poble tranquil d'aire rural situat entre el curs del riu Fluvià i la riera d'Àlguema. Sembla que el nom del poble prové dels ponts que travessarien aquests cursos fluvials. Prop del Mas Castellar, hi ha restes d'una presa d'època romana. Sobre un turó proper queden les restes del castell de Pontós, voltades d'algunes masies.

Pels voltants de la plaça Major s'aixequen casalots dels segles XVI, XVII i XVIII. Presenten portals adovellats i finestres amb carreus. Actualment moltes d'aquestes cases serveixen de segona residència. En destaquen la Casa Verdaguer i la Casa del Carreter, coneguda antigament per Cal Compte. En aquesta casa el baró de Creixell i, més tard, els Sagarriga cobraren els censos dels pagesos de Pontós. Una mica més apartada queda la casa de colònies de Ca n'Oliver. Antigament fou una casa important, anomenada Cal Monjo, reconvertida més tard en seminari i actualment en casa de colònies.

L'església de Sant Martí de Pontós és un edifici del segle XVIII que conserva alguns elements d'un temple romànic anterior (segles XI-XII). La façana principal és imponent. Sobre la llinda hi ha una fornícula en forma de petxina dins la qual s'hi col·locà una imatge de sant Martí. El campanar és de planta quadrada, amb una arcada de mig punt en cada un dels murs.

Can Batlle és una important casa pairal ubicada a l'extrem de migdia de la població. Durant els segles XVIII i XIX era coneguda a la comarca com una de les cases més riques. Passejant pels carrers veurem altres cases pairals grans amb elements ornamentals antics (llindes amb inscripcions, dates, emblemes, escuts, portals adovellats, finestres gòtiques o renaixentistes...). La majoria d'aquestes cases són dels segles XVII i XVIII.

L'església de Sant Andreu de Borrassà, situada al costat de l'Ajuntament i d'una gran plaça, és una edificació del segle XVII. Consta d'una sola nau amb capelles laterals. Alguns dels seus murs aprofiten parets de l'antic castell de Borrassà. La façana és barroca, molt vistosa i delicadament decorada. El campanar, també barroc, s'aixeca altiu dominant tota la plana empordanesa. Davant de l'església, hi ha una creu de terme gòtica.

Creixell

Creixell és un petit poble que pertany a Borrassà i apareix als ulls del caminant com un senzill carrer en contínua baixada. Està situat a la vora de la riba de l'Àlguema, format en bona part per cases dels segles XVII al XIX. Molt a prop del poble, durant la construcció de l'autopista de Girona a França, hi ha quatre sitges emprades en èpoques diferents (del segle V a. C. al III d. C.). També s'hi trobà un enterrament humà d'època neolítica.

Del castell de Creixell no en queden restes, tot i haver estat un dels més importants dins la zona defensiva del comtat de Besalú enfront del d'Empúries (durant els segles XI i XII). Era la casa pairal dels nobles de Creixell, que ajudaren el comte de Barcelona contra els sarraïns. En destaca la figura de Dalmau de Creixell, cavaller de l'orde del temple que dirigí l'estratègia a la batalla de Las Navas de Tolosa l'any 1212. Els Creixell constituïren l'anomenada «baronia de Creixell», formada pels pobles de Creixell, Pontós, Romanyà i Borrassà.

L'església parroquial de Santa Maria de Creixell és una petita construcció del segle XVIII que aprofità algunes parets mestres i elements defensius d'un antic castell i elements d'una església anterior. Conserva una interessant Mare de Déu gòtica del segle XV, d'alabastre policromat.

Bàsacara

La vila és una petita capital amb un mercat setmanal molt concorregut, visitat pels veïns dels pobles propers. Bàsacara també ha adquirit celebritat pel seu pessebre vivent, que representen els veïns des de l'any 1972. És una de les activitats més arrelades a la població.

L'accés al poble per la N-II no fa justícia al que es pot veure a l'interior: cases de pedra i estrets carrerons que s'allarguen des de la plaça Major en paral·lel al carrer de Parets, que fa de frontera natural entre la part antiga de la vila i la zona d'expansió moderna. També les muralles que voltaven la població (dels segles XIII i XIV i refetes posteriorment) es troben força ben conservades. És gairebé un miracle que s'hagin conservat després de les contínues invasions que ha sofert el poble al llarg dels segles, principalment pels exèrcits francesos. Les tropes que venien de la Gàl·lia havien de travessar necessàriament el Fluvià i ho feien per Bàsacara. Conquerir el castell de Bàsacara era necessari per continuar endavant. L'any 1814, quan els exèrcits napoleònics abandonaren Catalunya, feren volar el castell abans d'abandonar-lo, com passà també en altres indrets.

La Bàsacara antiga comença després de passar el portal que dona a la plaça Major, noble i ben arreglada, amb casals antics al voltant com Cal Ferrer o Casa Notari (actual Casa de la Vila). Aquí ja gairebé no se sent el soroll dels cotxes i camions, fet que s'agraeix i ajuda a admirar l'antiguitat de les cases, amb portals adovellats i còdols trets del riu Fluvià. Val la pena aproximar-se al local de l'Ajuntament i al petit museu que guarda a l'interior: eines diverses del camp i un molí comparteixen l'espai amb una màquina de cinema i altres estris singulars. L'església parroquial de Sant Iscle i Santa Victòria es troba a la part més alta de la vila, amb bones vistes sobre el riu Fluvià. És un temple d'una sola nau que conserva vestigis romànics (segles XII-XIII). Corona l'edifici un campanar de planta quadrada. El castell de Bàsacara, molt proper, conserva part de la muralla i una torre rodona que es feia servir com a presó.

ITINERARI: DE FIGUERES A BÀSCARA

km 0 Figueres

Situats a la plaça de l'Ajuntament de Figueres, seguim pel carrer de la Portella fins a la Rambla. La travessem i prenem el carrer de Sant Pau tot recte fins a la rotonda de la N-II. Seguim l'avinguda de Salvador Dalí a l'esquerra fins a la rotonda següent, on agafem el carrer d'Ausiàs Marc en direcció a Santa Llogaia.

km 3,8 · Sta Llogaia d'Àlguema

A la rotonda d'entrada de Santa Llogaia d'Àlguema girem a la dreta, agafant un camí sense asfaltar (seguim les marques de la Via Augusta). A 1,6 km passem per un pont per sobre l'AP-7 i seguim recte fins a sortir a la carretera de Borrassà. La seguim fent una ziga-zaga entre granges.

km 7,2 Borrassà

Entrem a Borrassà pel carrer de Figueres i travessem el poble fins a la plaça Major. Seguim pel carrer de la Plaça i girem a l'esquerra pel carrer de Baix (antiga GIV-5128) fins al camí dels Pujols, que surt del poble. A mig camí de Creixell, passarem per sota de la nova carretera GIV-5128.

km 8,8 Creixell

Des de l'església del poble seguim el carrer de baixada. En poc més de 100 m arribem a la riera d'Àlguema. Poc després girem a mà dreta per un camí sense asfaltar que puja per una zona boscosa. En poc més de mig quilòmetre caminem en paral·lel a l'autopista. El camí segueix entre boscos i amb molta pedra, però és ample i no té pèrdua. En 2 quilòmetres més arribem a la carretera GIP-5126, que seguim a la dreta 100 metres i la deixem per un camí a l'esquerra sota un gran pi. En 1,2 km som a Pontós.

km 12,8 Pontós

Entrem a Pontós pel costat del cementiri i pel carrer de Figueres fins a la plaça

Major. Sortim del poble pel carrer de la Pobra en direcció al veïnat del Castell. Seguim tot recte en direcció al Mas Bruguera i a la N-II. Aquest tram es pot veure afectat per l'AVE.

Des del Mas Bruguera seguirem un camí paral·lel a la carretera. Travessem la carretera i agafem el camí del Molí per creuar el Fluvià i entrar a Bàscara.

km 17 Bàscara

DE BÀSCARA A GIRONA

33,1 KM

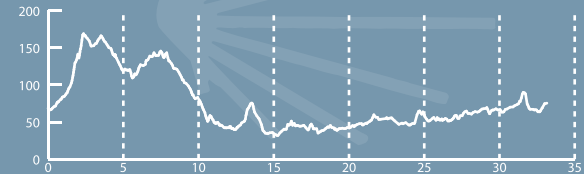
FÀCIL

8 h

TOTALMENT PEDALABLE

A Girona per Viladasens o Vilademuls

La ruta de Bàscara a Girona té dues opcions que conflueixen a Medinyà, abans de Girona. Es pot fer camí per Orriols, Viladasens i Cervià de Ter o bé per Vilademuls i Terradelles. La corba de nivell que teniu sobre aquestes línies representa la primera opció.

L'itinerari per Orriols suposa haver de fer alguns trams per carretera i presenta l'avantatge de passar per Cervià de Ter, vila que val la pena conèixer per l'important llegat històric i cultural que ofereix al visitant. La ruta per Vilademuls i l'ermita de Sant Mer presenta també un primer i únic tram asfaltat. Tota la resta del recorregut es fa per una solitària pista forestal. No hi ha inconvenient, fora de la possibilitat de despistar-se en alguna cruïlla i acabar perdut. Les pujades i baixades d'aquest tram fan que, probablement, resulti més dur per als pelegrins, tant a peu com en bicicleta.

Ambdues opcions permeten apropar-se i conèixer petits pobles agrícoles i ramaders que preserven la bellesa d'una natura genuïna que no s'ha deixat manipular pel pas del temps.

Orriols

El poble se situa a la carena d'un tossal a ponent de la plana altempordanesa. L'any 1066 ja existia l'església de Sant Genís d'Orriols, però és sens dubte el seu castell l'edifici més conegut. El castell-palau (segles XVI-XVII) s'ubica al lloc més enlairat del poble i és una de les obres renaixentistes més interessants de la comarca. La façana principal té un portal d'arc de mig punt, amb grans dovelles. S'obren al pis quatre finestres amb decoració renaixentista, molt notables.

Viladasens

Petit nucli ple d'encant que antigament formava part de les possessions del monestir de Sant Pere de Rodes. La part més antiga del poble la formen uns pocs carrers al voltant de la carretera. Hi trobarem nombroses cases que destaquen per la seva antiguitat, així com pels seus elements arquitectònics renaixentistes. La majoria són dels segles XVI i XVII i, en alguns casos, els llinatges familiars que hi viuen estan documentats des del segle XII o XIII. Hi ha Ca l'Adroer, Can Moret, Can Roca, Cal Ferrer, i un llarg etcètera.

Al centre del poble hi ha l'església de Sant Vicenç de Viladasens, antiga església parroquial documentada des del 1046, malgrat que l'obra actual és d'època barroca, del segle XVIII, però amb vestigis romànics, especialment visibles a l'absis i a la façana de ponent, on destaquen un ull de bou i una finestra decorada. A l'interior podem observar alguns elements esculpits que han estat datats del segle XII: damunt d'un pilar situat a la dreta del presbiteri hi ha una imposta amb un lleó devorant un home, i a l'esquerra del presbiteri, en un dels murs laterals, es representa el pecat original.

Cervià de Ter

Cervià de Ter té l'origen en un antic castell, documentat des de l'any 922 i propietat dels comtes de Girona. D'aquella fortalesa no en queden pràcticament vestigis. Només resten alguns fragments de les muralles situats al cim d'un turó. El poble es desenvolupà als peus del castell. Contemporània d'aquestes fortificacions és l'església parroquial de Sant Genís, que només conserva de l'obra original el frontis romànic, ja que fou reedificada durant el segle XVIII, tal com es pot llegir a la inscripció de la llinda de l'entrada.

El centre històric conserva vestigis d'època medieval. Cal destacar la muralla que voltava el poble, de la qual podem observar algunes restes als carrers de Girona, de la Muralla i del Torrent Anglès. Els elements més destacats de la muralla són la Torre de les Hores (cilíndrica, de 10 metres d'alçada i coronada per un rellotge) i l'Arc del Portal (el portal de llevant de la vila, molt ben conservat). A l'Arc del Portal comença el carrer de l'Hospital, un dels principals del nucli històric, on hi ha diverses cases amb portalades i finestres d'antiguitat notable i les restes de l'antic hospital de la vila, que podem reconèixer per l'espectacular llinda de la porta principal, decorada amb tres figures humanes en relleu.

L'edifici més emblemàtic de la vila és el priorat de Santa Maria de Cervià. Fundat el 1053, des de mitjan segle XI fins al XVI depengué del monestir italià de Sant Miquel de la Clusa. A partir d'aquest segle començà a decaure, i després de dependre de diferents monestirs, l'any 1835 esdevingué propietat particular. L'any 1988 fou restaurat i convertit en Casa de Cultura. De tot el conjunt, cal considerar obra romànica l'església i part del claustre. El claustre consta de dues galeries originals i dues més afegides durant el segle XVIII. La forma dels capitells i la manca de decoració escultòrica fan del claustre de Santa Maria de Cervià un exemple molt singular dins el romànic català. Al costat nord del clos monàstic queda l'església. És un edifici de planta basilical de tres naus, de les quals la central és coberta amb volta de canó; és més alta que les laterals: la lateral nord és també de volta de canó, mentre que la lateral sud és coberta amb voltes d'aresta.

La ruta per Vilademuls (28,4 km)

Vilademuls

El municipi de Vilademuls, el més extens del Pla de l'Estany, està format per dotze nuclis disseminats entre plans i muntanyes. És una llàstima que la construcció d'infraestructures, com ara el tren de gran velocitat, estiguin destrossant part d'aquestes terres en nom d'una modernitat difícil de compaginar amb la tradició rural. Sembla que l'origen del poble està relacionat amb una vil·la

romana especialitzada en el bestiar mular. En aquest lloc s'edificà durant el segle XI un castell del comte de Besalú, del qual no queden pràcticament restes, només un tram de la muralla i la porta d'entrada. D'entre les edificacions del poble sobresurt l'església parroquial, dedicada a sant Joan, ubicada on havia estat l'església del castell; és una reconstrucció de l'any 1560 que es féu aprofitant restes de l'antiga fortalesa. Al costat podem visitar un museu rural, ubicat als baixos de la rectoria, amb tota mena d'estrils i utensilis per a la feina al camp.

Terradelles

El poble, originari del segle IX, era un veïnat de Bàscara. Deu el seu nom al terreny de terrasses en què està construït. L'església parroquial, dedicada a sant Martí de Tours, és d'estil gòtic, amb moltes reformes del segle XVIII. Encara se'n conserva la pila baptismal gòtica.

Sant Esteve de Guialbes

Aquest poblet encisador havia format part del comtat de Girona. Aquí podem visitar l'església parroquial, dedicada a sant Esteve. Conserva un campanar de planta quadrada, acabat amb punxa, típic de la contrada. Als carrers que la volten, la pedra pren tot el protagonisme i atorga al lloc un marcat caràcter rural.

Olives

Petit i encantador nucli rural format per un únic carrer amb cases a banda i banda. Durant el segle XII aquí s'erigí el priorat de Santa Maria de les Olives, filial de Vilabertran. Reedificat durant el segle XVIII, acull la imatge de la Mare de Déu, un notable exemplar d'alabastre del segle XIV.

L'ermita de Sant Mer

És una ermita emblemàtica a la zona. Data del segle XIII i fou reconstruïda durant el XVII amb les pedres d'un castell proper enrunat. Durant la restauració es trobaren unes restes que foren atribuïdes a sant Mer i es dipositaren a l'església de sant Esteve de Guialbes. Cada any, per l'aplec que se celebra el 27 de gener, un dels més concorreguts de la comarca, es porten les relíquies del sant a l'ermita.

Des d'aquesta ermita es veuen les runes de l'ensorrada ermita de Santa Càndida. Segons la tradició, santa Càndida era la mare de sant Mer. Mare i fill anaren plegats a resar al desert. Després d'estar-hi un temps junts, sant Mer cregué convenient separar-se'n per tal de pregar tranquil. Així es construï l'ermita de santa Càndida, a tan sols un parell de quilòmetres de la de Sant Mer. A sant Mer se li atribueixen molts miracles i és un sant molt venerat a la comarca.

A l'altura de l'ermita de Sant Mer, al costat de l'autopista AP-7, queda el castell de Vilafreser, documentat des del segle XIV. No en queden gaires restes, però les que hi ha encara dretes són espectaculars: una altíssima i inconfusible torre quadrada que s'alça al costat d'una masia.

Medinyà

Medinyà és un poble travessat pel camí ral, avui convertit en el carrer de Pere Roure. La carretera travessa actualment per fora del nucli urbà, però el soroll dels vehicles encara es fa sentir de valent a l'interior de la vila. Precisament al carrer de Pere Roure, a la cantonada amb la plaça de la Font, es pot veure l'edifici de l'antic hospital, que oferia acollida i servei als viatjants i, òbviament, als pelegrins que transitaven per aquesta ruta. Presideix el poble el conjunt de l'església i el castell de Medinyà. Documentat des del començament del segle XI, se'n conserven alguns portals i diversos murs.

Detall de la façana de l'antic hospital de Medinyà

Aquest any es compleix el bicentenari de la Guerra del Francès, en la qual Medinyà esdevingué un dels centres d'operacions militars franceses, ja que per la seva situació geogràfica i estratègica tingué un paper -encara que sigui poc representatiu- en el desenvolupament d'aquest conflicte. Després d'ocupar la riba esquerra del Fluvià, els francesos hi establiren la base general amb la finalitat de preparar l'ocupació de Girona.

Sant Julià de Ramis

Medinyà forma municipi conjuntament amb Sant Julià de Ramis. Ambdós pobles, separats per només uns quilòmetres de distància, s'ubiquen en indrets completament diferents. Mentre Medinyà se situa als plans de la riba del Ter, Sant Julià s'emplaça sobre diversos turons que controlen les comunicacions de l'Empordà amb el Gironès. Això explica que s'hi hagin trobat testimonis d'hàbitat humà de les èpoques més remotes.

Sarrià de Ter

El poble està format pels nuclis de Sarrià de Dalt i Sarrià de Baix. El de Sarrià de Dalt, el més antic, està situat al sector muntanyós del terme. Fou habitat ja durant l'època romana, com demostren unes restes trobades l'any 1970 corresponents a una vila del segle I abans de Crist.

El nucli de Sarrià de Baix, pel qual passa el pelegrí, s'originà al començament del segle XIX. Sortosament, la ruta evita seguir la carretera N-II i s'endinsa al poble pel carrer Major, per on antigament passava el camí ral de Girona a França. En aquest carrer hi ha bones mostres d'arquitectura modernista, com l'edifici de Rafel Masó, que antigament acollia les escoles municipals. Al final del carrer hi ha l'església parroquial de la Mare de Déu de la Misericòrdia. Malgrat que la seva construcció s'inicià en el s. XIX, la finalització de les obres no es produí fins al 1925, a causa de la Guerra del Francès, durant la qual el temple fou ocupat per les forces franceses, primerament com a lloc d'aprovisionament i després com a hospital de guerra.

L'any 1975 el municipi quedà annexionat a Girona, unió que acabà el 1983, quan Sarrià de Ter recuperà la independència municipal. Durant el 2008, doncs, Sarrià de Ter commemorà el 25è aniversari de la seva independència de Girona. Actualment no hi hauria pràcticament distinció entre els nuclis de Sarrià de Ter i el de Girona, si no fos pel pas obligatori pel pont de l'Aigua sobre el Ter.

Girona

El riu Onyar divideix la ciutat de Girona en dos sectors perfectament diferenciats. A la riba dreta del riu, sobre un tossal allargat, s'estenen les torres i siluetes del nucli antic, dominat per la catedral. A l'altra banda de l'Onyar s'estén la ciutat moderna. Els orígens de la ciutat es remunten a la

Gerunda romana. Cap al segle I a. C. fou un campament militar situat en un lloc estratègic per controlar la Via Augusta. Malgrat l'extensió actual de la ciutat, la monumentalitat gironina es concentra en una àrea molt petita que es correspon amb l'extensió de la ciutat romana.

La comunitat hebrea exercí una influència molt important durant els segles XIII i XIV. El Call (nom que rep el barri jueu) es conserva en força bon estat. Durant l'edat mitjana les antigues muralles romanes deixaren pas a unes de noves que s'estenien fins als nous barris de Sant Pere de Galligants i Santa Maria. Després dels devastadors setges que patí la ciutat

A dalt, les coloristes cases de l'Onyar

A baix, el pont de les Peixateries

La catedral de Girona

De la catedral destaquen les seves impressionants dimensions interiors i la dilatada cronologia de construcció, que ha deixat vestigis de totes les èpoques: des del primitiu temple romànic, consagrat al segle XI, fins al segle present. De l'església romànica, derruïda per aixecar l'edifici gòtic actual, perviuen el claustre i el campanar. El claustre, obra del segle XII, és d'infreqüent planta trapezoidal. Disposa de 56 parells de columnes, 112 capitells i un fris que representa escenes del Gènesi. Adossada a un dels murs laterals hi ha la torre de Carlemany, un campanar de cinc pisos d'estil romànic llombard de l'antiga catedral. L'interior de l'edifici és el que més sorprèn el visitant per l'amplitud i la sobrietat. La catedral de Girona té la nau més ampla del gòtic europeu (22,98 m). D'entre les obres d'art que acull cal destacar l'ara de l'altar major, en alabastre, i la cadira de Carlemany, ambdues peces del segle XI.

Per una porta a l'esquerra de la nau s'accedeix al Museu Capitular de la Catedral, que posseeix una bellíssima col·lecció d'obres d'art religiós. Destaquen, entre moltes altres obres, el còdex del Beatus, de l'any 975, i l'arqueta del califa de Còrdova Hixem II, realitzada en plata. Però sens dubte la peça més famosa és el Tapis de la Creació (segles XI-XII), obra única en el seu gènere.

En sortir de la catedral es pot visitar la plaça dels Apòstols, antic cementiri, on hi ha la porta del mateix nom adossada a la dreta de la nau del temple.

durant la Guerra del Francès (1808 i 1809), la ciutat experimentà grans canvis arran de la industrialització i s'inicià el desenvolupament urbà que continuà fins al segle següent.

L'any 1983 tota la façana fluvial de l'Onyar fou objecte d'un pla de rehabilitació modèlic. Els campanars de la catedral i de Sant Feliu emmarquen aquest vistós conjunt. Per la part del darrere, el nucli antic, joia arquitectònica d'aquesta ciutat, conserva força bé la majoria de les seves edificacions. En destaca el carrer de la Força, el traçat del qual, llarg, ombrívol i costerut, coincideix amb el que seguia la via Augusta. Durant l'època romana i medieval fou el carrer més important de la ciutat. En l'últim tram del carrer hi ha el Museu d'Història de la Ciutat, ubicat a l'antic convent de Sant Antoni (segle XVIII).

Pels voltants del carrer de la Força serpentejegen els foscos i estrets carrerons que formen el Call. És un dels nuclis medievals més ben conservats de tot Europa. Passejar-hi és submergir-se en un ambient de tranquil·litat que transporta a altres èpoques. Pujant pel carrer de Sant Llorenç hi ha el Centre Bonastruc ça Porta, la darrera sinagoga de Girona, que actualment acull un centre d'estudis que segueix l'empremta hebrea a Espanya. De l'edifici, del segle XV, en destaca el pati interior, ple de plantes i flors, amb un mosaic de l'estrella de David.

Entre els carrers de Sant Llorenç i Manuel Cúndaro pugen les escales de la Pera, també conegudes com «la pujada de la catedral». A l'inici hi havia els antics banys públics del Call, edifici gòtic reconvertit més tard en seu de la pabordia que administrava els béns materials de la catedral.

A dalt, el carrer de la Força. A baix, "L'arquitecte", monument als constructors de la catedral de Girona

Just al davant hi ha el monument als constructors de la catedral de Girona, obra de Subirachs (1986). També són dignes de visitar el Museu d'Art de Girona i els jardins de la Francesa. El museu està instal·lat a l'antic palau episcopal, a tocar de la catedral i la plaça dels Apòstols. L'edifici fou bastit en època medieval seguint els estils romànic i gòtic. El museu allotja una col·lecció d'art que va des del romànic fins al segle XX. Per una porta de pedra que dóna al carrer del Bisbe Josep Cartañà s'accedeix als jardins de la Francesa, encerclats per la muralla, un indret des d'on el visitant pot obtenir una vista inusual de la catedral i dels afores de Girona.

El monestir de Sant Pere de Galligants no se sap del cert quan fou fundat, però està documentat del segle X. Les construccions que se'n conserven –l'església i el claustre– són del segle XII. L'església té sobre la portada una gran rosassa radial. Les galeries del claustre tenen la singularitat que, al centre de cadascuna, les columnes s'agrupen de cinc en cinc. Els capitells mostren una gran mestria constructiva; n'hi ha dos que són especialment originals: un que mostra un bisbe dient missa i un altre amb quatre sirenes de doble cua. Les dependències de Sant Pere de Galligants allotgen actualment el Museu Arqueològic de Girona, i molt a prop hi ha els Banys Àrabs. Tot i el seu nom, són una obra cristiana romànica, dels segles XII i XIII, amb una clara influència morisca. La construcció inclou quatre sales, diferenciades per la temperatura que tenia l'aigua. La primera, i també la més interessant, era la zona de vestidors i descans o *frigidarium*. Té una piscina central octogonal d'aigua freda, envoltada de vuit columnes i coronada per una lluminosa lluernà.

Campanar de Sant Pere de Galligants

Girona disposa de moltíssims més llocs d'interès que val la pena conèixer i visitar, però que sobrepassen l'àmbit d'aquesta guia o, com a mínim, superen de llarg el temps que un pelegrí pot dedicar a conèixer la ciutat. Una visita amb més calma no hauria de passar per alt la plaça de la Independència, les cases de l'Onyar, la rambla de la Llibertat, l'església de Sant Feliu, la torre Gironella, la muralla o la plaça del Vi.

ITINERARI: DE BÀSCARA A GIRONA

km 0 Bàscara

Sortim de Bàscara seguint per la carretera N-II fins a la cruïlla amb la GI-622, que agafem en direcció a Sant Mori, i immediatament girem a la dreta pel camí del Mas d'Espolla, en principi asfaltat. En dos quilòmetres arribem a una cruïlla i girem a la dreta per agafar un camí entre boscos que ens condueix a Orriols.

km 4,2 Orriols

Travessem la carretera de Camallera (GI-623) i entrem al nucli urbà. Hi trobem les marques de la Via Augusta i les del GR-1; les seguim fins a arribar a la plaça de l'Església i continuem recte per sota d'una arcada.

Seguim el GR-1, travessem l'autopista AP-7 i arribem a la carretera GIV-6234, que haurem de seguir a la dreta fins a desviar-nos per una pista a l'esquerra, l'anomenat camí de Mas Vitó. El camí segueix entre boscos i algun camp de conreu fins a la Móra, on es pren una pista asfaltada que ens porta a Viladasens.

km 9,6 Viladasens

Sortim de Viladasens pel carrer de la Font i seguim pel carrer Girona fins al cementiri. Passat el cementiri, seguim recte fins a arribar a un torrent que hem de travessar. En 400 metres arribem a la carretera GI-6234, que travessem i seguim recte per la pista que tenim al davant. En 1,2 km arribem al Molí de n'Hugues i en 400 m més, seguint la mateixa pista, arribem a les Sorreses. Travessem de nou la carretera i entrem al Veinat de Baix. Seguim pista asfaltada i en 1 km som a Cervià de Ter.

km 16,2 Cervià de Ter

Entrem al poble pel carrer de Torroella i sortim pel carrer de Girona. Travessem la carretera GI-633 just abans del pont de

la riera de l'Arner. La ruta continua pel costat del Ter entre boscos de pollancre. Un pont sobre l'autopista AP-7 facilita l'accés a Medinyà. Si continuéssim recte, retrobaríem el camí que ens durà a Sarrià de Ter.

km 21,9 Medinyà

Travessem Medinyà pel carrer de Pere Roure. Travessem la N-II a l'altura de la cruïlla amb la GI-514. Passem sota l'autopista i reprenem el camí de la vora del Ter, conegut com «camí del Congost». Accedirem a Sarrià de Ter per la N-IIa.

km 29,1 Sarrià de Ter

Travessem el poble pel carrer Major fins al pont de l'Aigua, sobre el Ter. Entrem al barri del Pont Major, que travessem pel carrer del Pont Major i el passeig de Sant Joan Bosco. Més endavant podem seguir pel camí ben arranjat de la riba del Ter. Arribats al pont de Pedret, podem creuar-lo i seguir cap a la Via Verda pel passeig de la Devesa, o bé entrar al barri antic de Girona pel carrer de Bellaire.

km 33,1 Girona

Si hem seguit el carrer de Bellaire, hem de girar per la pujada del rei Martí i arribarem al carrer de la Força, al nucli antic de la ciutat.

DE GIRONA A AMER

25,5 KM

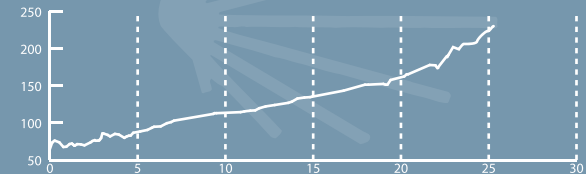
FÀCIL

6,5 h

TOTALMENT PEDALABLE

La Via Verda del Carrilet d'Olot

De Girona es pot sortir per Salt en direcció a ponent. És un tram urbà molt llarg que es pot obviar si des de Girona agafem el passeig de la Devesa. L'enllaç des del camí de la riba del Ter, pel qual hem accedit, és molt senzill: just després de passar el pont de Pedra, comença el passeig de la Devesa, que, més endavant, enllaça amb el que es pot considerar pròpiament Via Verda.

La Via Verda Girona-Olot té l'origen, com tantes altres, en un antic ferrocarril. Al final del segle XIX la burgesia industrial gironina, amb el suport de la ciutadania i l'assistència tècnica d'enginyers, implantà els anomenats trens econòmics, per tal d'incrementar la circulació de mercaderies i millorar l'accés a les zones portuàries. Això afavorí la industrialització i la comunicació entre els pobles de la contrada, especialment en dies de mercat. La idea era poder comunicar les poblacions amb més pes industrial i anar a buscar l'enllaç ferroviari amb la línia principal de Barcelona a França. La línia de tren del carrilet estigué operativa des del 1911 fins al 1969.

La recuperació d'aquestes vies fèrries com a senders ofereix avui una gran estratègia de conservació del territori, d'utilització d'aquest espai públic per a l'esbarjo i el coneixement de la natura. Són 57 quilòmetres travessant paratges de gran importància paisatgística, ecològica i cultural. S'inicia a la zona volcànica de la Garrotxa i arriba fins a la vall del Ter i les deveses de Salt i Girona.

Salt

Situada a l'oest de la ciutat de Girona, Salt s'imbrica amb la capital de tal forma que els límits municipals són els mateixos carrers. Antigament era una població dedicada al conreu de la terra i a l'explotació de molins, que funcionaven gràcies a la força motriu proporcionada per la sèquia Monar. L'agricultura fou l'activitat fonamental de la vila fins a mitjan segle XIX, quan el desenvolupament industrial començà a prendre protagonisme amb la creació d'empreses que aprofitaven les aigües de la sèquia. Avui Salt és conegut pel seu concorregut mercat dels divendres i per la celebració de diverses fires d'interès, d'entre les quals destaca la Fira del Cistell, dedicada als productes de l'ofici artesanal de cisteller. El nucli compta, també, amb algunes edificacions d'interès, com la Torre de Sant Dionís (que conserva elements dels segle XV), el Sitjar, la Torre Mirona, etc.

Qui s'apropi a les aigües del Ter al seu pas per Bescanó podrà veure l'illa de la Pilastra, una illa fluvial de propietat municipal situada al tram mitjà-baix del Ter, entre els municipis de Bescanó, Salt i Sant Gregori. Té una superfície d'unes 10 hectàrees i és coneguda també com

«la devesa del Gegant». L'espai resulta especialment interessant per l'abundant fauna associada a zones humides que aplega. No és difícil veure-hi martinets de nit i llúdrigues. La seva presència al riu ens confirma que la qualitat del medi és prou bona.

Bonmatí

El poble només es toca de passada i fins es pot saltar si hom no es desvia de la Via Verda per tal de visitar-lo. Val a dir que la vila disposa d'alberg de pelegrins i, per tant, l'aturada al poble és recomanable.

Dalt del turó hi ha l'església de Sant Julià del Llor, esmentada del 942; fou reconstruïda al segle XI i més tard cedida al monestir d'Amer, que el 1381 acabà essent-ne el propietari definitiu. La pèrdua de població que experimentaren molts indrets de la zona a l'edat moderna en motivaren l'abandonament. Durant el segle XIX s'establí en aquest lloc la colònia tèxtil de Bonmatí, fet que provocà un augment de la població i l'inici de la construcció d'una nova església, acabada el 1901, en què s'aprofità una part de l'estructura de l'edifici romànic. Encara s'hi pot observar l'antiga planta de l'església, formada per una nau rectangular que s'estreteix com més s'acosta a l'absis, que és semicircular.

Domina la població el Mas Bonmatí, edifici mil·lenari reconstruït el 1920 en estil neogòtic. És fàcilment localitzable a causa de l'alçària de la seva torre octogonal, de cinc plantes i amb teulat punxegut. A la banda nord de l'edifici queda la capella privada de la Puríssima.

Bescanó

Bescanó és sinònim d'*aigua*. El poble és regat pel Ter i diverses sèquies que se'n deriven, la més antiga de les quals és la sèquia Monar, que té la resclosa al límit dels termes de Bescanó i Salt. Aquesta sèquia és aprofitada per l'agricultura i per la indústria. Esmentada des del segle XI, sembla que fou construïda pels comtes de Girona. La història del poble, de fet, va molt lligada a la història de la ciutat de Girona. Aquí s'ha sentit sempre el ressò de les guerres i els setges imposats a la capital.

Durant els últims vint anys la vila ha crescut urbanísticament i això es nota en una diferenciació evident entre la part antiga i les noves construccions que la volten. A més del carrer Major, coincident amb la carretera, l'altre carrer més important del poble és l'avinguda de l'Assumpta, que travessa la vila fins als turons que marquen el límit de la part sud del poble. Malgrat el creixement, el poble no ha perdut identitat rural i el seu entorn conserva encara el passat agrícola: camps fèrtils i turons de bosc espès s'alternen a l'horitzó del municipi.

Anglès

Anglès està situat en una plana fèrtil, prop de la desembocadura de la riera d'Osor al Ter. Etimològicament, el nom d'Anglès es creu que ve del llatí *eclesiis*, fent referència a les esglésies existents en aquesta vall. L'Anglès actual nasqué com a conseqüència de la colonització dels monjos benedictins de Sant Medir (més tard establerts a Amer), duta a terme durant el segle IX. En aquell moment, el nucli original de la població cal situar-lo a la sagrera de Santa Maria de Sales, embrió de la vila actual de la Celler de Ter (el nom d'aquest municipi és una derivació, precisament, del mot *sagrera*). S'anomenava *sagrera* l'àrea sacralitzada situada entorn de l'església, on tota violència comesa era considerada un sacrilegi pel qual s'havia de respondre davant un tribunal episcopal. L'augment de població, la creació d'un mercat incipient i les necessitats de defensa portaren a la construcció d'un castell durant el segle XIII.

El casc antic d'Anglès ofereix racons plens de tipisme

La vila d'Anglès destaca per un magnífic barri gòtic, situat al nucli antic de la vila, amb portals, finestres i inscripcions de gran interès artístic i nombroses cases nobles. La que avui és plaça de la Vila fou l'antiga plaça d'armes del castell. A la banda nord del poble, sota l'esmentada plaça, encara s'hi pot veure un fragment de la muralla medieval que antigament encerclava la vila. La que avui és l'església parroquial de Sant Miquel era la capella del castell d'Anglès, pertanyent a la saga dels vescomtes de Cabrera. Hi ha referències escrites sobre aquest temple des de l'any 1200; no obstant això, a causa de les múltiples reformes i ampliacions que ha sofert, l'estil que hi predomina és el gòtic renaixentista tardà. Al barri antic s'hi poden veure també alguns edificis modernistes.

Pels voltants del poble hi ha nombrosos masos gòtics, alguns de fortificats. Sobre un turó proper destaca el santuari de Santa Bàrbara, a uns 850 m d'alçada, des d'on les vistes són espectaculars; si el dia és clar, es pot veure el mar.

La Celler de Ter

Per arribar a la Celler de Ter, ja a la comarca de la Selva, la Via Verda ha de pujar part de la carena oriental del massís de les Guilleries. Sortosament, la pujada per la Via Verda és còmoda tant a peu com en bicicleta, tot i que són els ciclistes que baixen per la via els que fan més bona cara. El nucli urbà està situat al centre de la vall, al peu de la muntanya de Puigdefrou (843 metres d'alçada), que, amb la seva silueta inconfusible, és l'accident geogràfic més representatiu del poble.

Del poble destaca l'església de Santa Maria de Sales, documentada del començament del segle IX. Molt afectada pels terratrèmols del segle XV, de l'antiga construcció romànica en resta només la base quadrada del campanar. La reconstrucció de l'edifici s'allargà gairebé dos segles. Les destruccions del 1936 comportaren la desaparició del retaule barroc i de la imatge romànica de la Verge, entre altres elements artístics. L'edifici és d'estructura gòtica i la façana és barroca, molt senzilla, on destaca el porxo d'accés, amb columnes de pedra i coberta de fusta recentment restaurada.

Els pantans de Sau i Susqueda

Al Pasteral comença la carretera que puja als pantans de Sau i Susqueda. Hi ha la possibilitat de remuntar el Ter en direcció a Vic en comptes de seguir la Via Verda; de fet, és possible trobar sagetes grogues que conviden a seguir la Ruta dels Pantans. El desviament, però, és molt dur, especialment a peu, perquè suposa fer més de 30 quilòmetres sense que hi hagi cap poble ni servei a l'abast.

El pantà de Susqueda, anomenat així perquè negà la població del mateix nom, fou creat l'any 1966. Les aigües que subministra van a parar a Barcelona i la seva àrea metropolitana. Les vistes al llarg del recorregut pel pantà són un dels atractius del camí. Si el nivell de les aigües baixa, emergeix el poble de Susqueda i més endavant el pont medieval de Querós, sacrificats en pro de la consumació d'aquesta obra pública.

Passat el pantà de Susqueda s'arriba al de Sau, de 17 km de llargària. Inaugurat el 1963, la seva construcció canvià per complet la vida i el paisatge de la vall. De Sau, avui cobert per les aigües, sobresurt el campanar romànic de l'església de Sant Romà, indicador del nivell de les aigües. Des de Vilanova de Sau, un sender condueix a Folgueroles i a Vic.

El Pasteral

El Pasteral es mostra al pelegrí com un auster grup de cases arrencades al peu de la carretera. Si ens hi aturem un moment, descobrirem que aquest és un lloc singular. El poble està situat a la sortida de l'impressionant congost format pel Ter en travessar les Guilleries sota els cingles del Collsacabra. Aquest congost és ocupat avui per les aigües dels pantans de Sau, de Susqueda i del Pasteral. El topònim mateix del poble sembla vinculat a aquest congost, ja que el mot *pastera*, en sentit figurat, podria indicar la cavitat allargassada per on passa el Ter. Aigua avall, el Ter s'endinsa en les planes gironines.

Amer

Plaça Major d'Amer

La vila d'Amer, situada al costat del riu homònim, nasqué a redós del monestir de Santa Maria, consagrat a mitjan segle X. Era un monestir molt important, l'únic que restà independent durant els segles XI i XII. En algun moment només depenia de la Santa Seu. L'edifici, situat al centre del poble, ha patit moltes transformacions i des de l'exterior no se'n reconeix l'estructura original. L'interior mostra tres naus separades per una curiosa estructura de pilars. A la sagristia de l'església es conserven dos capitells de l'antic claustre, probablement del segle XI, un decorat amb motius geomètrics i l'altre amb quatre cares. Molt a la vora del monestir hi ha la plaça Major, una de les més grans de Catalunya. Al nord del terme, de camí a les Planes d'Hostoles, hi ha la coneguda Font Picant, font natural d'aigües carbòniques d'origen volcànic.

ITINERARI: DE GIRONA A AMER

km 0 Girona

De Girona es pot sortir pel parc de la Devesa, on agafarem la Via Verda. Passarem el Palau de Congressos i, en una gran rotonda, prendrem el camí del Torín, entre horts.

Passarem per un pont sota l'AP-7. La ruta continua entre horts i boscos de pollancre fins a Bescanó.

km 7,6 Bescanó

Passem pels afores de Bescanó, on podem entrar seguint qualsevol dels carrers que surten a l'esquerra de la Via Verda. Seguim la Via Verda, que va enclotada entre la carretera i la sèquia de Bescanó.

km 14,5 St. Julià Llor i Bonmatí

La Via Verda no entra al nucli urbà de Bonmatí, però hi trobarem un pont que ens condueix al poble, que està molt a prop.

La ruta fins a Anglès segueix per la Via Verda. En tres quilòmetres de pista senyalitzada i sense pèrdua arribarem a Anglès. Just abans d'entrar al poble creuarem la carretera per accedir-hi.

km 17,5 Anglès

Travessem Anglès i sortim pel passeig de l'Estació, on continua la senyalització de la Via Verda.

km 19,4 . . La Cellera de Ter

Travessem la població seguint la senyalització de la Via Verda. En sortir del poble, passem per sobre de la carretera C-63. Seguim en paral·lel a aquesta via però per l'altre costat, fins al Pastoral.

km 21,8 El Pastoral

Continuem per la Via Verda. Al l'altura del pont sobre el Ter es poden veure sagetes grogues que conviden a remuntar el Ter pel camí de servitud dels pantans

de Susqueda i Sau. Nosaltres, però, continuem per la Via Verda en direcció a Amer.

km 25,5 Amer

La Via Verda voreja el poble deixant les cases a la dreta. Es pot accedir al nucli urbà pel carrer de Mossèn Jacint Verdguer.

D'AMER A SANT ESTEVE D'EN BAS

22,8 KM

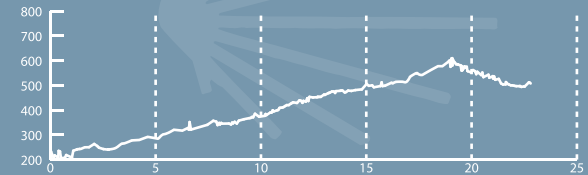
FÀCIL

6 h

TOTALMENT PEDALABLE

Les Planes d'Hostoles

La Via Verda travessa el poble i la carretera obviant el nucli antic, un lloc que val la pena conèixer. El poble nasqué al voltant de l'església de Sant Cristòfol. L'edifici original s'hagué de reconstruir després de la Guerra Civil, ja que es féu servir de polvorí i magatzem i, durant els últims dies del conflicte, fou volat. Prop de l'església hi ha l'Ajuntament, un edifici interessant amb una balconada gòtica.

El castell d'Hostoles està situat al cim d'un turó, al límit amb el terme municipal de Sant Feliu de Pallerols. És un edifici del començament del segle XI, del qual només queden un munt de runes i alguns vestigis de la muralla, que s'estenia per la roca on s'alçava l'edifici.

Sant Feliu de Pallerols

Aquest és un dels pobles amb més atractiu de la ruta. Passejar pels carrerons del nucli antic és retrocedir en el temps. La figura del turista, càmera fotogràfica en mà, és molt habitual a la vila, i a això cal afegir el pas de la Via Verda, que proporciona encara més visitants. El riu Brugent divideix el terme

proporcionant alguns racons idíl·lics al poble. El soroll de l'aigua, sens dubte, alegra el cor i és una sort que siguin molts els carrers abocats al riu. En un dels marges del riu hi ha la figura del pescalluna. La llegenda, recollida també en altres pobles catalans, afirma que una nit de lluna plena un veí del poble veié la lluna reflectida en el Brugent i quedà tan embadalit que decidí intentar pescar-la. Algú ho veié i en to de burla li preguntà si volia pescar la lluna. Des de llavors a Sant Feliu diuen pescallunes a la gent amb grans somnis i il·lusions.

Hi ha dues places que cal visitar. La de l'església, presidida per la parroquial gòtica, està voltada d'interessants carrerons medievals. Val la pena passar pel carrer dels Cantons Estrets per comprovar com un carrer es pot acabar convertint en poc més que un passadís. L'altra plaça principal és coneguda com «el Firal» i acull l'Ajuntament i la capella del Roser. És un lloc ample, el preferit dels veïns per fer-la petar animadament. Des d'aquest lloc, mirant en direcció sud-oest, es pot veure el santuari de la Mare de Déu de la Font de la Salut, edifici blanc clarament identificable entre la verdor de la muntanya. És un santuari molt visitat pels residents a les comarques de la Garrotxa, la Selva, Osona i el Gironès. Pel seu emplaçament -situat a 1.030 m d'altitud- gaudeix d'una àmplia panoràmica de la vall d'Hostoles i els Pirineus. Disposa, a més, d'una hostatgeria rehabilitada recentment.

Sant Esteve d'en Bas

Sant Esteve d'en Bas pertany al municipi de la Vall d'en Bas, creat l'any 1968, que aglutina, a més de Sant Esteve, els Hostalets, Joanetes, Puigpardines, Sant Privat, el Mallol i la Pinya, i també altres nuclis més petits. Amb la unificació

es recuperava part de l'estructura de l'antic vescomtat de Bas, i es convertia en un dels municipis més grans de la comarca. Avui és un poble singular; com que cada nucli està separat uns quants quilòmetres dels altres, tots mantenen una identitat pròpia. Durant la ruta tindrem l'ocasió de visitar Sant Esteve, Hostalets i Falgars d'en Bas.

Domina el poble l'església de Sant Esteve, als voltants de la qual nasqué el poble durant el segle XII. Amb el pas dels temps s'hi anaren afegint carrers, passos porxats i carrerons esglaonats, que encara avui són visibles i visitables i que doten el poble d'un atractiu especial. Al llarg de l'any, els camps de la Vall d'en Bas, envoltats de muntanyes, ofereixen un espectacle diferent de colors i olors amb el pas de les estacions.

ITINERARI: D'AMER A SANT ESTEVE D'EN BAS

km 0 Amer

Per sortir del poble hem de passar per l'antiga estació del ferrocarril, on hi ha l'oficina de turisme. Seguirem per la Via Verda, que travessa una zona de precioses fagedes.

km 8 · · les Planes d'Hostoles

La Via Verda fa una gran volta pels afores del poble. Si voleu travessar el municipi, haureu de sortir per la carretera i retrobar la Via Verda després del cementiri.

km 13 · St. Feliu de Pallerols

Sortim del poble pel carrer de l'Estació. La Via Verda va en paral·lel a la carretera C-63.

km 22,8 St. Esteve d'en Bas

Travessem el poble pel carrer Ample fins a la carretera C-153 de Vic a Camprodon.

DE SANT ESTEVE D'EN BAS A L'ESQUIROL

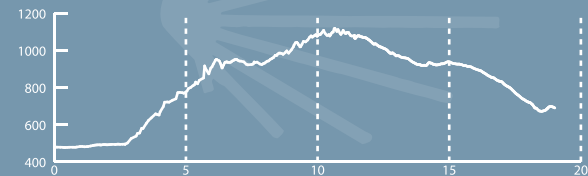
19 KM

MITJANA

6 h

TRAMS ALTERNATIUS
PER A CICLISTES

Els Hostalets d'en Bas

Els Hostalets d'en Bas és, segurament, un dels llocs més pintorescs de la ruta, un indret que val la pena conèixer i visitar. El seu origen està vinculat a un hostal del camí ral d'Olot a Vic. Avui és un poble on la pagesia i el turisme encaixen com enlloc.

Al carrer més emblemàtic de la vila, el carrer Teixeda, totes les cases tenen balcons de fusta, plens de testos de geranis i altres flors. Segons l'època de l'any, es poden veure les panotxes de blat de moro penjant dels balcons assecant-se al sol. L'efecte visual i estètic que provoca el conjunt és inesborrable. Es podria dir que esdevé un aparador dispat per a la fotografia del turista. El carrer de Vic, que s'allarga perpendicular al carrer Teixeda, es mostra autèntic, rústic i sense excés cromàtic.

Per sobre de les cases del poble criden l'atenció les cingleres de Falgars, presidides per l'ermita de Sant Miquel de Falgars o Castelló. Un camí permet aproximar-s'hi des del poble, però la distància i la duresa del recorregut desaconsellen la visita al pelegrí, no a l'excursionista, que gaudirà des d'aquest lloc d'unes vistes incomparables.

Fins a Cantonigròs s'avança seguint el vell camí ral de Vic a Olot, herència d'una antiga via romana plena d'hostals reconvertits en pagesies convencionals.

Falgars d'en Bas

És un petit llogarret format per unes poques edificacions, entre les quals destaquen l'església de Sant Pere, la rectoria i el Mas de la Coromina. Molt a la vora, seguint la carretera asfaltada, queda el torrent de la Faja, que es travessa per un pont. Les seves aigües cauen carena avall, en una imatge d'extrema bellesa. Un senyal adverteix del pas sobre el torrent, però no hi ha cap indicació que marqui el lloc per veure com cauen aquestes aigües. Estiguen ben atents, especialment si aneu en bicicleta, perquè l'espectacle val la pena.

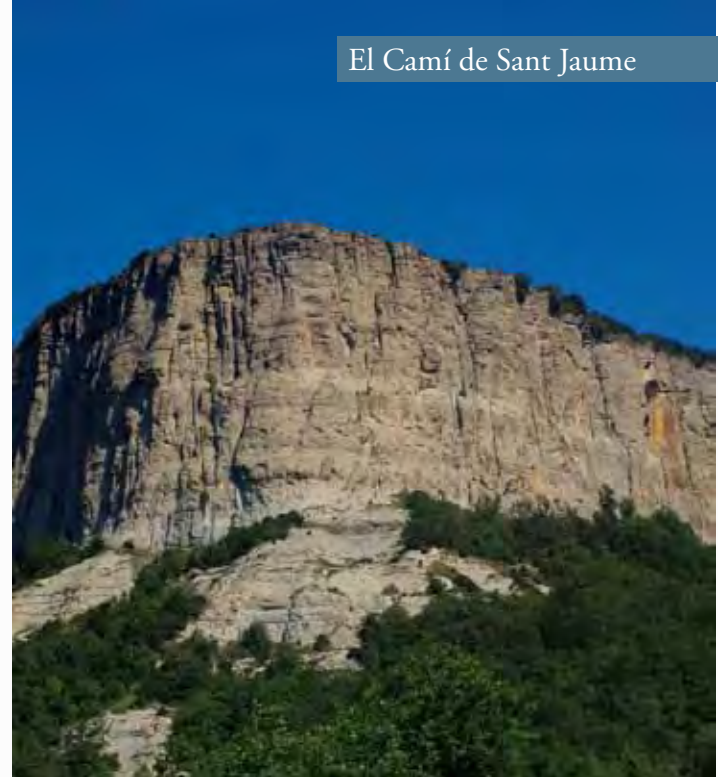
Església de Falgars d'en Bas

Cantonigròs

El poble queda situat al bell mig del Collsacabra. De la mateixa manera que els Hostalets d'en Bas, els seus orígens estan lligats al camí ral d'Olot a Vic, concretament a partir d'un hostel, edificat al segle XVI pel gascò Antoni Prat, conegut popularment per Toni Gros. Les cases del poble s'allargassen seguint el traçat de l'antic camí ral en direcció a l'Esquirol. Les perspectives de Cantonigròs són magnífiques: al nord, es drecen els cingles d'Aiats, espectaculars, amb una caiguda vertical impressionant sobre la vall o «sot» de la Rotllada. El camí entra a Cantonigròs després de travessar uns boscos i prats que el pelegrí no retrobarà fins a Galícia. Cap al nord s'albira el santuari de Cabrera, un dels llocs més pintorescos d'Osona, només accessible a peu.

L'Esquirol

L'Esquirol o Santa Maria de Corcó, que tot és una mateixa cosa, és un típic poble-camí nascut durant el segle XV al pas del camí ral d'Olot a Vic. El nucli inicial era un hostel enclavat en un antic mas anomenat avui El Perai. Sembla que l'amo de l'hostal tenia un esquirol engabiats, de forma que el lloc fou conegut ràpidament com l'Hostal de l'Esquirol. Hi ha, però, qui veu en el nom Esquirol una deformació del mot *quer* (roca), que escauria perfectament a aquest lloc tenint en compte l'orografia

del poble. L'altre nom del terme, Santa Maria de Corcó, fa referència a l'antiga parròquia de Corcó, traslladada al poble l'any 1743 en bastir-se l'església parroquial.

Cingles d'Aiats

L'Esquirol és un petit centre de serveis del Collsacabra. És un nucli industrial més que turístic. Els forasters se solen decantar més per Cantonigròs, Rupit i Tavertet, potser perquè tenen un aire més rural que l'Esquirol. El cert és que el municipi té racons de gran bellesa. El nucli té carrers estrets de fort pendent, especialment el del Pont, que travessa la riera de les Gorgues. Per aquest pont medieval passa des de fa segles el camí ral d'Olot a Vic. De l'interior de la població destaca també el campanar de l'església, l'únic element que es conserva de l'antic edifici, del segle XVIII, que fou derruït durant la Guerra Civil.

*Pont medieval sobre la riera de les Gorgues
en el camí ral de Vic a Olot*

ITINERARI: DE SANT ESTEVE D'EN BAS A L'ESQUIROL

km 0 · · · · · Sant Esteve d'en Bas
Seguirem el camí ral d'Olot a Vic tot passant per pobles i hostals vinculats al camí.

Sortim del poble travessant la carretera C-153 en direcció a un bosc de pollancre. Abans d'arribar-hi, cal desviar-se per una pista ampla i planera que duu directament als Hostalets d'en Bas, el poble més conegut i amb més tipisme de tota la vall.

km 2 · · · · · els Hostalets d'en Bas
Per pujar fins a Falgars cal sortir per la carretera GIP-5272 en direcció a la casa de la Coma. Abans d'arribar a la casa, cal desviar-se pel camí principal, asfaltat, que puja amb força cap al petit poble de Falgars.

km 7 · · · · · Falgars d'en Bas
Cal seguir per l'estreta carretera fins a trobar el desviament del camí ral de Vic a Olot i seguir-lo en direcció al coll de Cabra i la gran masia de Comajoan. Aquest tram de la ruta, entre boscos d'alzines, roures i faigs, és dels més bonics de tot l'itinerari, però convé estar alerta i no encantar-se amb el paisatge, ja que hi ha multitud de desviaments perdedors.
Arribats al coll de Cabra, només caldrà seguir el camí de baixada cap al pont de la Rotllada, a la vora de Cantonigròs.

km 15,5 · · · · · Cantonigròs
Cal travessar tot aquest poble-camí de punta a punta. A la sortida hi ha els senyals que indiquen la ruta cap a l'Esquirol, tot seguint una pista amb força pedra i sempre en baixada. Passarem al costat del dolmen de Puigspedres, poc abans d'arribar a les primeres cases del carrer del Pont, a l'Esquirol.

km 19 · · · · · l'Esquirol

Itinerari: camí ral

Els Hostalets d'en Bas

Sortim dels Hostalets per la carretera GIP-5272 i la seguim durant un quilòmetre. Just abans d'arribar a l'Aubert, agafem a la dreta el camí que ens porta al Molí Vell. Travessem el Molí i de seguida ens trobem l'inici del camí ral. El prenem de pujada i sense pèrdua fins a l'Hostal del Grau, a 2,3 quilòmetres del començament de l'itinerari. Seguint el camí empedrat arribem a l'Hostalot, on la ruta surt a la pista asfaltada que arriba a Falgars. Seguim aquesta pista a la dreta durant dos quilòmetres, fins a trobar el camí que puja cap a Comajoan. Cal tenir en compte que el traçat del camí ral no és apte per a ciclistes amb alforges.

DE L'ESQUIROL A VIC

18 KM

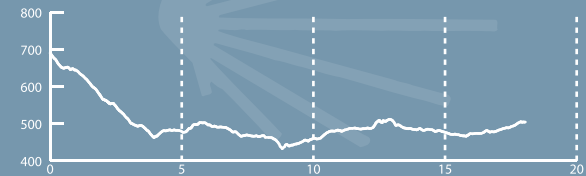
FÀCIL

5 h

TOTALMENT PEDALABLE

Les Masies de Roda

És un petit nucli urbà situat a un quilòmetre escàs de Roda de Ter. La població està localitzada bàsicament en masos, molts dels quals es remunten a l'edat mitjana. Als voltants del municipi hi ha nombroses ermites i el monestir de Sant Pere de Casserres. També hi ha les ruïnes del castell de S'Avellana, fortalesa de la qual només es conserven part dels murs, una escala i una torre. El castell de S'Avellana està documentat del 1067 i fou declarat Bé Cultural d'Interès Nacional l'any 1993.

Sant Pere de Casserres

Sant Pere de Casserres, que es pot considerar l'atractiu principal de les Masies de Roda, queda lluny del nucli urbà i de la ruta del Camí de Sant Jaume. Està situat en un turó voltat per un meandre del Ter, inaccessible des de la riba esquerra del riu. Dels monestirs de l'interior de Catalunya, aquest, fundat al començament del segle XI, és el que té un emplaçament més vistós. L'església és més ampla que llarga, ja que els constructors hagueren d'adaptar-se a les estretors del terreny. El conjunt destaca per mantenir inalterades les dependències del monestir. Per això, encara que sense la grandiositat de monestirs com Sant Pere de Rodes o Santa Maria de Ripoll, esdevé un monument cabdal en la història de l'arquitectura monàstica altmedieval a Catalunya. Per arribar-hi cal anar fins al Parador de Sau.

El poble de les Masies de Roda té una llarga història, com demostren les excavacions arqueològiques que es porten a terme al jaciment ibèric i medieval de l'Esquerda situat en un lloc privilegiat i estratègic sobre el riu Ter. L'indret fou ocupat des de la prehistòria, en l'època ibèrica i fins a l'edat mitjana.

Sant Miquel de la Guàrdia. Les Masies de Roda

En aquest lloc trobem el primer poblament agrupat de la història de Roda, amb restes que pertanyen a l'edat del bronze (segle VIII a. C.). Posteriorment, els poblats ibers successius aixecaren altes muralles, una de les quals encara és visible voltant el recinte de l'Esquerda.

Els romans no s'instal·laren a l'Esquerda, però sembla que durant el segle V el poble encara era ben viu i els seus dominis

s'estenien des de l'actual Roda de Ter fins a Manlleu.

Durant tota l'edat mitjana el lloc fou ocupat i prengué el nom de Sant Pere de Roda. El poblat de l'Esquerda fou finalment abandonat l'any 1314 enmig de lluites feudals. A partir d'aquest moment es consolida un procés que ja s'havia iniciat al segle XIII, pel qual la població es trasllada prop de l'església de Santa Maria.

Podeu veure els materials arqueològics procedents d'aquest poblat ibèric i medieval i ampliar aquesta informació al Museu Arqueològic de l'Esquerda de Roda de Ter.

Des de l'any 1977 s'hi realitzen excavacions arqueològiques. El jaciment està declarat Bé Cultural d'Interès Nacional.

Roda de Ter

Roda de Ter es troba al nord de la comarca d'Osona, a la zona de contacte amb les Guilleries i al costat mateix del riu Ter, l'autèntic protagonista del poble. Durant molts anys, a la riba del Ter hi ha hagut molins fariners i paperers, que funcionaven des de l'època medieval. Posteriorment, l'energia de l'aigua fou utilitzada també per la

indústria tèxtil i foren moltes les empreses que es dedicaven a aquesta activitat.

El pont Vell creua el Ter, majestuós, i facilita una bona panoràmica del poble. D'origen probablement romà, aquest pont es pot considerar pròpiament medieval, probablement del segle XI. Per sobre hi passava l'antic camí ral d'Olot a Vic. Ha estat reformat moltes vegades a causa de les riuades, que l'han fet malbé al llarg dels segles. Durant el segle XIX fou reconstruït, fet que li atorgà un aspecte ben singular, ja que s'aixecà una segona filada d'arcs sobre l'original. A una banda del pont hi ha l'església parroquial de Sant Pere, que té els orígens en una antiga església de Santa Maria, dita del Cap del Pont. A l'altra banda hi ha la capella de la Mare de Déu del Sòl del Pont, que acull la imatge de la patrona de la població.

A Roda de Ter nasqué Miquel Martí i Pol, el gran poeta i prosista. Publicà més de trenta llibres. La seva obra poètica és reconeguda arreu, i intèrprets com Celdoni Fonoll, Lluís Llach o Maria del Mar Bonet, n'han musicat els poemes.

També és el lloc on nasqué Bac de Roda, heroi nacional que responia al nom de Francisc Macià i Ambert. Durant la Guerra de Successió, comandava un grup de fusellers a favor de Carles III. Fou penjat a Vic quan es proclamà la victòria de Felip V.

Vic

Vic, capital d'Osona, és una ciutat situada al bell mig de la plana. És el centre de les activitats comercials i culturals de la comarca.

Els seus orígens es remunten al segle IV abans de Crist. Fou fundada pels ibers. Amb la dominació romana la seva importància anà augmentant i durant el segle II es té constància de la construcció d'un temple al punt més alt de la ciutat. Després de ser dominada pels àrabs, la ciutat fou destruïda l'any 826. La nova Vic es desenvolupà al voltant de la catedral, el castell i el mercadal. Seu d'un important bisbat, de la mà de l'abat Oliba, la ciutat s'anà desenvolupant dins el recinte emmurallat. Posteriorment, el moment de màxima esplendor de la ciutat coincidí amb la posada en marxa del seminari i de la Universitat Literària de Vic. Jaume Balmes, Antoni Maria Claret o Jacint Verdaguer estudiaren en aquest seminari.

Vic posseeix un magnífic centre històric, actualment convertit en zona de vianants, que encara conserva l'estructura medieval i conté un ampli conjunt d'edificis d'interès artístic i arquitectònic. Val la pena dedicar una estona a conèixer una mica el que la ciutat ofereix al visitant. La plaça Major o del Mercadal és el centre neuràlgic de la ciutat. És una de les places porxadades més grans i boniques de Catalunya, amb moltes cases barroques i renaixentistes. És recomanable la visita en dimarts o dissabte per viure l'espectacle

del mercat vigatà. Ben a prop de la plaça s'alça la Casa de la Ciutat, un edifici gòtic de 1388.

Pels voltants de la plaça Major hi ha diverses esglésies, com ara l'església i el convent de Santa Teresa, l'església barroca de Sant Felip, la dels Dolors o la de la Pietat. Però sens dubte l'edifici religiós més important de Vic és la catedral de Sant Pere. Al començament del segle XI el bisbe Oliba consagrà una primigènia catedral de planta romànica i tres naus que s'acabà de construir l'any 1064, un cop s'enllestí un esvelt campanar. Modificada al segle XIII, fou derruïda al XVIII per construir-hi l'actual, i només quedà la cripta de la catedral primitiva (redescoberta l'any 1943) i el campanar.

L'edifici actual és el resultat de segles de transformacions. L'exterior es mostra neoclàssic, a excepció del campanar i la cripta, que són d'estil romànic llombard. A l'interior, en l'ampli deambulatori, hi ha el retaule major en alabastre, del segle XV, dedicat a la Mare de Déu i a sant Pere, obra de Pere Oller. Cal destacar les pintures murals de Josep Maria Sert, que representen escenes evangèliques i que daten de 1930. És interessant la capella barroca de Sant Bernat. Adossat al mur de la nau s'obre el claustre gòtic, del segle XIV, en el qual destaquen els grans arcs amb arabescos. Al claustre hi ha el panteó de Jaume Balmes (1810-1848), fill de la població. A pocs metres de la catedral hi ha el Palau Episcopal, en què cal destacar la sala de sínodes, que conté els retrats dels bisbes de la diòcesi de Vic.

ITINERARI: DE L'ESQUIROL A VIC

km 0 l'Esquirol

De l'Esquirol a Vic seguirem íntegrament la traça del camí ral d'Olot a Vic.

Sortim del poble en paral·lel a la carretera C-153, seguint un camí empedrat i de baixada, igual que el que ens permeté arribar a l'Esquirol. En arribar a l'altura de Sant Martí Sescorts, queda a llevant el monestir de Sant Pere de Casserres, alçat en un turó que presideix un meandre del Ter.

km 7,4 . . . les Masies de Roda

Seguim en paral·lel a la carretera C-153 per tal d'arribar al poble de Roda de Ter.

km 8,7 Roda de Ter

Passem el pont sobre el Ter i seguim la pista que passa prop de la Creu de Codines fins a travessar la carretera BV-5213.

Més endavant passarem per sobre de la carretera de circumval·lació de Vic. La pista creua l'històric pont del Bruguer, mig amagat en una zona boscosa just abans d'arribar a Vic.

km 18 Vic

DE VIC A L'ESTANY

21,4 KM

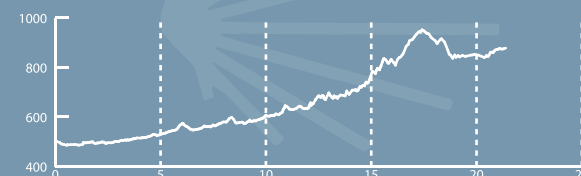
FÀCIL

5 h

TOTALMENT PEDALABLE

Sentfores

Sentfores, també coneguda com la Guixa, és una petita localitat situada a la part occidental de la Plana de Vic, a la riba del riu Mèder. Vic, que no para de créixer, sembla cada cop més propera a aquest poble, i això està convertint Sentfores en un barri de la capital, on abunden els habitatges unifamiliars i aïllats.

El castell de Sentfores està documentat de l'any 911, i l'església de Sant Martí de Sentfores, del 930. Del castell, que s'aixecava al cim d'un turó dominant el camí cap a Santa Eulàlia de Riuprimer, no en queden pràcticament restes, només alguns fragments de muralla. A la vora de les restes hi ha els vestigis del que havien estat trinxeres fetes servir durant la Guerra Civil.

L'any 1705 tingué lloc, al santuari de Sant Sebastià, sobre el turó homònim, al límit del terme municipal, l'episodi històric conegut com «la conjura dels vigatans», en què un grup de ciutadans de Vic acordà prendre part pel pretendent Carles d'Àustria i autoritzar la signatura del Pacte de Gènova amb les potències europees que li donaven suport.

Santa Eulàlia de Riuprimer

És un poble aïllat, voltat de muntanyes. Aquí es trobà un mil·liari romà, indicatiu que per Santa Eulàlia passava una antiga via romana. Tot indica que es tractava de l'itinerari que enllaçava Vic (*Ausa*, per als romans) amb la ruta cap a Saragossa (*Cesaraugusta*).

L'església de Santa Eulàlia és documentada del segle x i fou refeta durant l'XI sota els auspicis del bisbe i abat Oliba. Al final del segle xvi es construí una capella dedicada a la Mare de Déu del Roser. Fou restaurada entre els anys 1984 i 1987. Durant la restauració s'hi trobaren restes de les esglésies del segle x i xi. L'edifici actual és d'estil barroc. Al creuer es conserven les finestres romàniques de doble esqueixada. El campanar conserva, fins al segon pis, elements d'un altre edificat durant el segle xii.

Pel terme de Santa Eulàlia passa un històric camí ramader, emprat pels ramats en el trasllat des dels estables fins als punts de pasturatge. En concret la ruta que passa per aquí duia dels rius Gaià i Francolí cap a les terres del nord.

L'Estany

L'Estany està situat a la subcomarca del Moianès, al Bages, enmig d'un pla ben aprofitat pels conreus. El poble s'alça a la vora d'on hi havia un antic estany, dessecat l'any 1570 per ordre de l'abat Carles de Cardona per tal d'evitar així els focus d'epidèmies que comportava. L'estany estava situat a l'est de la població i encara es torna a omplir en època de grans pluges.

Les cases del poble són de pedra i constitueixen un bon exemple de poble rural, gairebé muntanyenc. És un lloc d'estiu i segones residències. Els visitants s'apropen a l'Estany atrets pel bon clima i pel conjunt extraordinari del monestir romànic de Santa Maria, format per l'església, el claustre i un petit museu annex on es resumeix la història del cenobi. La plaça que s'obre davant del monestir i els carrers antics del poble mantenen també un especial encant medieval.

Els orígens del monestir de l'Estany cal buscar-los en una antiga església dedicada a Santa Maria que s'aixecà en aquest lloc durant el segle x. L'any 1080 se cedeix a la diòcesi de Vic, que estableix a l'Estany una comunitat de clergues agustinians. El monestir començà a decaure arran d'un incendi, l'any 1395, que obligà la comunitat a deixar el monestir fins al 1436. El 1448 un terratrèmol enfonsà les voltes de l'església. La recuperació posterior fou lenta i noves circumstàncies negatives afectaren la bona marxa del monestir. Finalment, el 1775 s'extingeix la comunitat i l'església passà a ser parròquia del nucli desenvolupat al voltant del monestir.

Del conjunt del monestir es conserven l'església de Santa Maria, consagrada el 1133; la sala capitular, actualment convertida en capella del santíssim, i el claustre. L'església i el claustre es comuniquen mitjançant un portal gòtic (segle xvi). L'església, del segle xii, és molt sobria, tant per dins com per fora. De planta de creu llatina, consta d'una sola nau amb volta de canó i té un elegant cimbori sobre el creuer. El claustre és de planta quadrada, amb deu arcs a cada galeria amb columnes dobles i setanta-dos capitells, molt ben conservats gràcies a la bona qualitat de la pedra emprada. Als capitells del claustre de l'Estany s'alternen les representacions religioses amb les profanes. Mereixen una atenció especial els capitells del Sant Sopar i el de l'entrada triomfal de Jesús a Jerusalem.

Al voltant del claustre hi ha altres dependències destinades a rectoria, biblioteca pública i museu. Al museu es conserven objectes i documents de la llarga història local, així com restes arquitectòniques i escultòriques de les diferents restauracions que s'hi han fet. El conjunt fou declarat monument nacional l'any 1931, i als anys 1950 i 1982 se'n féu la restauració, que exigí refer moltes parts importants, sobretot a l'església.

ITINERARI: DE VIC A L'ESTANY

km 0 Vic

Sortim de Vic pel pont de pedra sobre el Mèder i seguim el camí natural recuperat al costat del riu. S'ha de passar per sobre del pont de la carretera i seguir la primera carretera (un vial d'incorporació-sortida que acabem de passar per sobre). Un cop arribats al nivell superior, hem de prendre el primer camí que surt a la dreta. Cal tenir en compte que estan urbanitzant la zona. Seguim pel camí fins a creuar l'autovia per un pont al costat d'una granja. Al final hi ha una residència canina.

km 3,8 Sentfoces

El camí duu cap a Sentfoces. S'ha d'arribar fins a la carretera, seguir-la a l'esquerra fins a l'església i anar a trobar el carrer del Call. Des d'aquí se segueix l'itinerari de natura, perfectament indicat i que es manté per la riera del Mèder. Se segueix la riera fins que un pont de la carretera travessa aquest rierol. Tot just abans, cal seguir un camí que surt a la carretera i porta cap a una granja: la residència rural de la Riera.

km 7,8 Sta. Eulàlia de Riuprimer

Seguim el camí paral·lel a la carretera i en quatre quilòmetres i mig arribem a Santa Eulàlia de Riuprimer. Passem per davant de l'església i girem pel carrer del Mèder en direcció al camp de futbol. Seguim el camí que va paral·lel al riu Mèder i en 1,2 km arribem a una cruïlla, amb la carretera a la nostra dreta. Nosaltres hem de seguir a l'esquerra per un pontet sobre el Mèder. Després del pont girem a la dreta. A mà esquerra queda una gran casa de colònies, l'Aliberç. Nosaltres seguim recte per pista sense asfaltar i en 400 metres arribem a un camí asfaltat. El seguim a la dreta per baixar a la carretera BV-4317, que creuem per anar a buscar

el camí a la Roca. Prenem el camí de la dreta, que fa pujada i que s'endinsa en el bosc. S'ha de seguir tota l'estona la pista principal, i en cinc quilòmetres arribem a l'Estany pel camí del Serrat de la Creu de Senties.

km 21,4 l'Estany

Creuem la carretera i anem en direcció al monestir de Santa Maria de l'Estany, el claustre del qual no podem deixar de visitar.

DE L'ESTANY A ARTÉS

23,3 KM

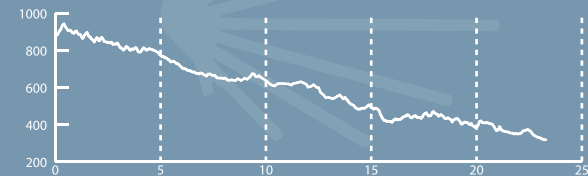
FÀCIL

6 h

TOTALMENT PEDALABLE

El Moianès

Entre l'Estany i Artés no es passa per cap poble. És un tram llarg i solitari, però preciós. L'itinerari, gairebé sempre en baixada, travessa grans boscos de roures i alzines. Pràcticament no se sent res més que el soroll de la natura. És, sens dubte, un dels millors trams del Camí de Sant Jaume. Hi ha la possibilitat de desviar-se als pobles de Santa

Maria d'Oló i Calders, que queden pròxims a la ruta, però si es va ben proveït d'aigua i aliments el desviament és innecessari.

L'itinerari us permetrà travessar bona part del Moianès, comarca natural ben definida, tot i no estar reconeguda a efectes administratius. Ocupa un altiplà de formes quasi arrodonides, situat en plena Depressió Central catalana entre les conques del Ter i el Llobregat. El seu aïllament relatiu, la feble pressió urbanística i un creixement econòmic moderat han permès la conservació d'un paisatge equilibrat i harmònic. A l'est, extensos boscos de roure s'alternen amb cultius, pins i alzines, i dibuixen un paisatge ondulat i amable que s'arreplega en la profunditat dels rierols voltats d'arbres de ribera.

Santa Maria d'Oló

El poble es divideix en dues parts, la part vella, enfilada dalt d'un turó elevat sobre la riera d'Oló, i la part nova, situada al peu del turó, amb les cases gairebé a tocar de l'Eix Transversal. La vila vella nasqué al voltant del castell d'Oló, del qual només queda part d'una torre circular, al centre del nucli antic, i que actualment forma part d'una casa més moderna.

Als voltants del poble s'estén una gran superfície forestal. També alguns petits nuclis formats per diverses esglésies o ermites i algunes cases al voltant. En destaca especialment l'església romànica de Sant Feliu de Terrassola, del segle XI, vistosa i ben restaurada. I també Sant Jaume de Vilanova, una de les millors ermites romàniques de planta circular de Catalunya, adossada al Mas Vilanova. També són notables alguns masos monumentals o fortificats, com el de Ciuró, el de Viladessau, el Mas Rocafort, el Mas Rocabrúna, i d'altres.

Calders

El poble de Calders està situat prop del camí ral de Vic a Manresa, alçat sobre una carena que domina el paisatge circumdant. La història del poble està lligada a la del seu castell, les ruïnes del qual s'enlairen al punt més elevat de la vila. Documentat del segle X, s'hi poden veure restes de mur i d'una torre mestra. A poca distància, l'església de Sant Vicenç de Calders presideix una plaça ben arranjada. És un poderós edifici d'origen romànic però modificat completament durant el segle XVII. De la primitiva església només es conserven algunes restes al mur de ponent.

Artés

Situada a l'extrem oriental del pla del Bages, Artés és una vila més coneguda pels seus vins que per una altra cosa. Val la pena apropar-se al nucli antic de la vila, on es poden veure les muralles d'una antiga fortalesa i l'antic campanar de l'església parroquial de Santa Maria, documentada del segle X. Al costat de la torre es poden veure les restes de l'absis, que segurament es mereixen una millor conservació. Sota el paviment de l'església s'han trobat els fonaments d'un temple anterior i diverses tombes. Els carrers del voltant, els més antics del poble, són estrets i costeruts, carregats d'història.

Les vinyes d'Artés

Artés ha assolit renom gràcies a la producció de vins i caves. Durant la primera meitat del segle XX es desenvolupà al poble una indústria de vins de taula i espumosos que donà renom a la vila arreu del país. L'any 1996, juntament amb altres poblacions dels voltants, Artés aconseguí la denominació d'origen Pla de Bages pels seus vins. Des de la part vella del poble d'Artés, enfilada dalt d'un turó, es domina el sector oriental del pla de Bages, una zona agrícola rica on les vinyes ocupen bona part del terreny.

ITINERARI: DE L'ESTANY A ARTÉS

km 0 l'Estany

Sortim de l'Estany pel carrer dels Monjos, per a vianants i amb escales. Quan s'acaba el carrer, girem a l'esquerra i immediatament a la dreta, pel carrer de Sant Pere, que segueix en forta pujada fins a la sortida del poble, on trobem les marques del GR, que hem de seguir. Al nord podem veure els Pirineus.

Seguim recte i en 300 metres arribem al collet de Sant Pere, on trobem una cruïlla. Nosaltres seguim recte pel GR-177-1 en direcció a Santa Maria d'Oló pel camí de Rubís. El camí és una bona pista de terra entre boscos de roures. A dos quilòmetres trobem la cruïlla amb la dreuera al castell, a la nostra dreta. Seguim pel GR, pel camí de l'Estany a Santa Maria d'Oló.

A dos quilòmetres més som a la Robirassa - Serrat de Rubís. Surt un camí a la dreta amb porta metàl·lica que ens duria de tornada a l'Estany. Nosaltres seguim recte cap a Santa Maria. Ara passem a l'obaga i entre pins. En un quilòmetre més de pista arribem a les runes del mas i de l'ermita de Sant Miquel. Rere l'ermita hi ha un replà, des d'on tenim una bona vista panoràmica de la comarca. Al peu d'una granja hi ha l'antic desviament cap a Santa Maria. El camí no està senyalitzat perquè el cartell està fet malbé i un tancat de bestiar ens barra el pas. A 1,5 km de la Rodoreda arribem a la cruïlla amb la carretera que va a Santa Maria d'Oló. Per apropar-se al poble caldria baixar per la carretera, que té molt desnivell, i en dos quilòmetres hi arribaríem.

Nosaltres seguim a l'esquerra per la carretera; cal anar amb compte perquè no té voral. Hi passen pocs cotxes però corren molt. Convé estar a l'aguait. Passem el desviament a Puigneró i

seguim recte per l'asfalt tot seguint les marques de GR.

En mig quilòmetre arribem al carrer de Peulalcó, i en 500 m més arribem als Rojans. Deixem el desviament a Sant Vicenç de Vilarasau a la nostra esquerra i nosaltres seguim recte pel GR en direcció al pla de les Fites. En cinc quilòmetres de pista arribem a Urbissol.

km 16,8 Urbissol

Travessem el poble i anem de baixada sense deixar les marques del GR. Dos quilòmetres més i trobem el desviament a Calders a la nostra esquerra. Nosaltres seguim recte en direcció a Artés i deixem el GR que va en direcció a Calders. En 1,5 quilòmetres arribem a Artés.

km 23,3 Artés

Traçat per Calders

Aquest itinerari només és recomanable a peu. Un cop passat Urbissol, comença la pista que duu a Artés. Quan s'han recorregut 2 km d'aquesta pista, es troba el desviament cap a Calders. La ruta, seguint una pista que puja, surt a la carretera N-141c a l'entrada del poble de Calders, just al costat d'una benzineria. Es travessa el poble dels carrers de Moià, del Raval i de Manresa fins que se surt a la carretera B-431. Se segueix de baixada i, en pocs metres, cal desviar-se a l'esquerra tot seguint les indicacions del camí ral. L'itinerari alterna pistes amples amb corriols estrets i coincideix amb el camí d'Artés, prop de Can Vila, de camí cap a Navarcles.

D'ARTÉS A MANRESA

20 KM

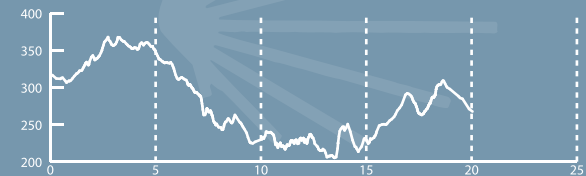
FÀCIL

5 h

TOTALMENT PEDALABLE

Sant Benet de Bages

El monestir de Sant Benet de Bages, un dels més bonics del país, presenta un conjunt misteriós, íntim i gairebé màgic, voltat d'una vegetació exuberant. L'origen d'aquest monestir es troba en una fundació familiar; Sal·la i Ricarda, un matrimoni de la noblesa de la comarca del Bages, obtenen del Papa el permís per crear un cenobi en aquestes terres i també un favor especial: que els abats fossin gent de la seva descendència. El monestir primitiu fou arrasat per una ràtzia musulmana durant el segle XI. L'església i el claustre actuals foren construïts al final del segle XII. L'església està formada per una nau, l'absis central, la cripta i el campanar. Aquí es veneraven les relíquies de Sant Valentí. El claustre és la joia d'aquest monestir; la vegetació li dona un aspecte melancòlic, ombrívol, assossegat. És de mida mitjana, gairebé quadrat; cada galeria està formada per sis arcs recolzats sobre columnes dobles de poca alçada. Entre els capitells romànics n'hi ha alguns d'una època anterior que han estat reutilitzats; possiblement formaven part del monestir primitiu.

Després de la desamortització, el monestir passà a mans del pintor Ramon Casas, que n'encarregà la reconstrucció a l'arquitecte Josep Puig i Cadafalch. L'any 1931 fou declarat monument nacional, però això no evità un temps de deixadesa que féu malbé algunes de les estructures del monestir. Recentment fou adquirit per una entitat bancària i ha tornat a obrir les portes després d'haver estat objecte d'una restauració integral. El conjunt actual inclou un hotel i diferents sales per a convencions i exposicions.

Navarcles

Navarcles, el municipi menys extens del Bages, està situat a la confluència del Llobregat amb la riera de Calders. És un poble que viu totalment inserit dins l'òrbita comercial i residencial de Manresa, perquè és a només vuit quilòmetres de la capital de la comarca.

De Navarcles destaca la capella de Sant Bartomeu, una antiga vil·la romana convertida en ermita. El poble també és conegut a la comarca perquè té un parc amb un llac, on es poden practicar esports aquàtics. El tram del riu entre Navarcles i el Pont de Vilomara és un dels més ben conservats de tot el seu curs mitjà. El treball erosionat i els recargolats meandres que descriu han configurat un espectacular paisatge de cingles i penya-segats poblats d'exuberant vegetació de ribera (pollancre, àlbers, oms...) que es troba en aquests llocs.

El passeig per la vora del riu ofereix, també, algunes delícies arquitectòniques. Especialment significatiu és el pont Vell de Navarcles, per sobre del qual passava l'històric camí que enllaçava el poble amb Manresa. Els seus 121 metres de llargària es començaren a construir la diada de Sant Jaume del 1796, obres que s'allargaren durant gairebé vuit anys. Destruït durant la Guerra Civil, fou reconstruït el 1946. L'edifici vermell que es pot veure al costat del pont és una antiga fàbrica tèxtil construïda durant la meitat del segle XIX i que aprofitava la força motriu de l'aigua per a la seva producció.

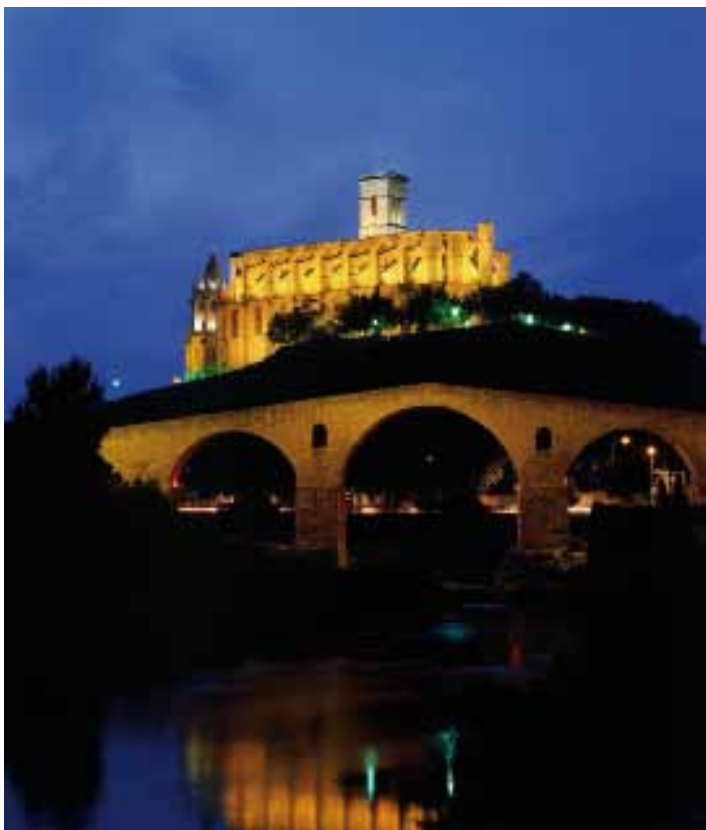
Viladordis

Abans d'accedir a Manresa es passa el petit poble de Viladordis, al peu de l'autopista i des del qual ja es comencen a veure les edificacions de la capital del Bages.

Als afores del poble queda el conjunt del santuari de la Mare de Déu de la Salut, format per l'església i l'edifici annex de la rectoria. L'església original era una construcció del segle IX, destruïda totalment per Almansor el 999 i tornada a devastar el 1114 per una incursió almoràvit. Durant el segle XVI fou reformada i s'hi afegiren un campanar i, posteriorment, les capelles de Sant Iscle i del Roser. Durant l'últim quart del segle XX s'hi feren obres de restauració i reforma que evidenciaren que la primera construcció es féu sobre una probable vil·la romanovisigòtica.

L'església consta d'una sola nau, capçada a l'est per un absis semicircular. El portal que s'obre actualment al frontis és modern. El portal romànic original s'obre al mur sud i és la porta d'entrada a la capella del Sant Crist. L'interior de l'església guarda la pedra on s'agenollava sant Ignasi quan visitava aquest santuari.

Manresa

La ciutat de Manresa és i ha estat des de sempre una cruïlla de camins que connecta la Catalunya Nord amb la península Ibèrica i és punt de confluència de dos rius tan importants com el Llobregat i el Cardener. Fins i tot podríem parlar d'encontre de les esferes celestials amb el món terrenal si tenim en compte que és aquí on sant Ignasi de Loiola rebé la inspiració divina per escriure el cèlebre llibre *Exercicis espirituals*, que és la base del moviment jesuïta.

El tram del Camí de Sant Jaume que s'endinsa a Manresa coincideix amb el traçat del Camí de l'Abat Oliba en aquesta zona i si, a més, tenim en compte que Manresa forma part de la ruta ignasiana europea, l'encontre amb algun pelegrí es fa inevitable. De fet tothom ho diu: Manresa és a mig camí de tot arreu.

Manresa és una ciutat marcada pels moments més destacats de la història de Catalunya. Hi ha poques ciutats catalanes amb un atractiu patrimonial i

turístic tan variat, ja que hi podem contemplar des de carrers medievals fins a palauets modernistes o fàbriques herència de la primera industrialització, passant per casals barrocs. Tot aquest llegat es pot sentir i compartir al reviu any rere any el miracle de la Llum en el marc de la Fira de l'Aixada, o en submergir-se en la inesgotable proposta d'espectacles tradicionals de la Fira Mediterrània. A més, es poden recórrer els itineraris medieval, barroc, ignasià o modernista, entre d'altres, que ens conviden a descobrir la ciutat a peu. L'Oficina de Turisme de Manresa ens ofereix l'opció de fer la visita amb un guia o fins i tot de forma dramatitzada.

D'entre tot l'atractiu patrimonial i turístic que té la ciutat, en destaquen la basílica de Santa Maria de la Seu, la cova de Sant Ignasi, la plaça de Sant Domènec i el parc de la Sèquia. La basílica de Santa Maria de la Seu és el principal monument manresà. L'església gòtica que avui podem contemplar fou dissenyada per Berenguer de Montagut, que també projectà obres tan importants com Santa Maria del Mar de Barcelona.

Des de la basílica es veu l'imponent edifici de la cova de Sant Ignasi; és una de les balmes d'aquest indret típic del paisatge manresà, enclotat però amb una vista frontal de la muntanya de Montserrat, on diu la tradició que sant Ignasi de Loiola s'hi retirà una temporada per meditar i escriure els cèlebres *Exercicis espirituals*.

La plaça de Sant Domènec és el centre de la Manresa moderna, sorgida a partir del creixement que experimentà la ciutat al sobrepassar els límits de les muralles medievals. Aquesta plaça, remodelada ara fa pocs anys, s'urbanitzà l'any 1936, quan s'enderrocà l'església gòtica de Sant Pere Màrtir, els fonaments de la qual encara es conserven sota el paviment actual.

La Sèquia és una obra d'enginyeria medieval tan ben concebuda que encara avui dia és el canal que abasteix d'aigua la ciutat de Manresa. El parc de la Sèquia és un espai de cultura, lúdic, educatiu, amb valors patrimonials, culturals i didàctics.

Manresa és una ciutat que s'identifica amb el seu passat i, alhora, mira al futur; una ciutat acollidora, vital, oberta, espiritual i, segons alguns visitants, inspiradora, atractiva i moderna.

ITINERARI: D'ARTÉS A MANRESA

km 0 Artés

Travessem el poble d'est a oest i sortim del cas urbà per la BV-4612. Girem a l'esquerra, al polígon industrial de Santa Maria d'Artés, i agafem el camí a Can Vila, que és darrere les fàbriques. Anem en direcció al pla de Can Vila. Després de passar la serra, arribem a una pista asfaltada, que hem de prendre cap a l'esquerra en direcció a Navarcles. En dos quilòmetres arribem a la cruïlla amb el GR-3. Nosaltres seguim recte cap a Navarcles.

km 9 Navarcles

Sortim de Navarcles pel pont Vell sobre el Llobregat. Un cop travessat el riu, trobem les marques del GR-4, que seguirem a l'esquerra fins al monestir de Sant Benet de Bages.

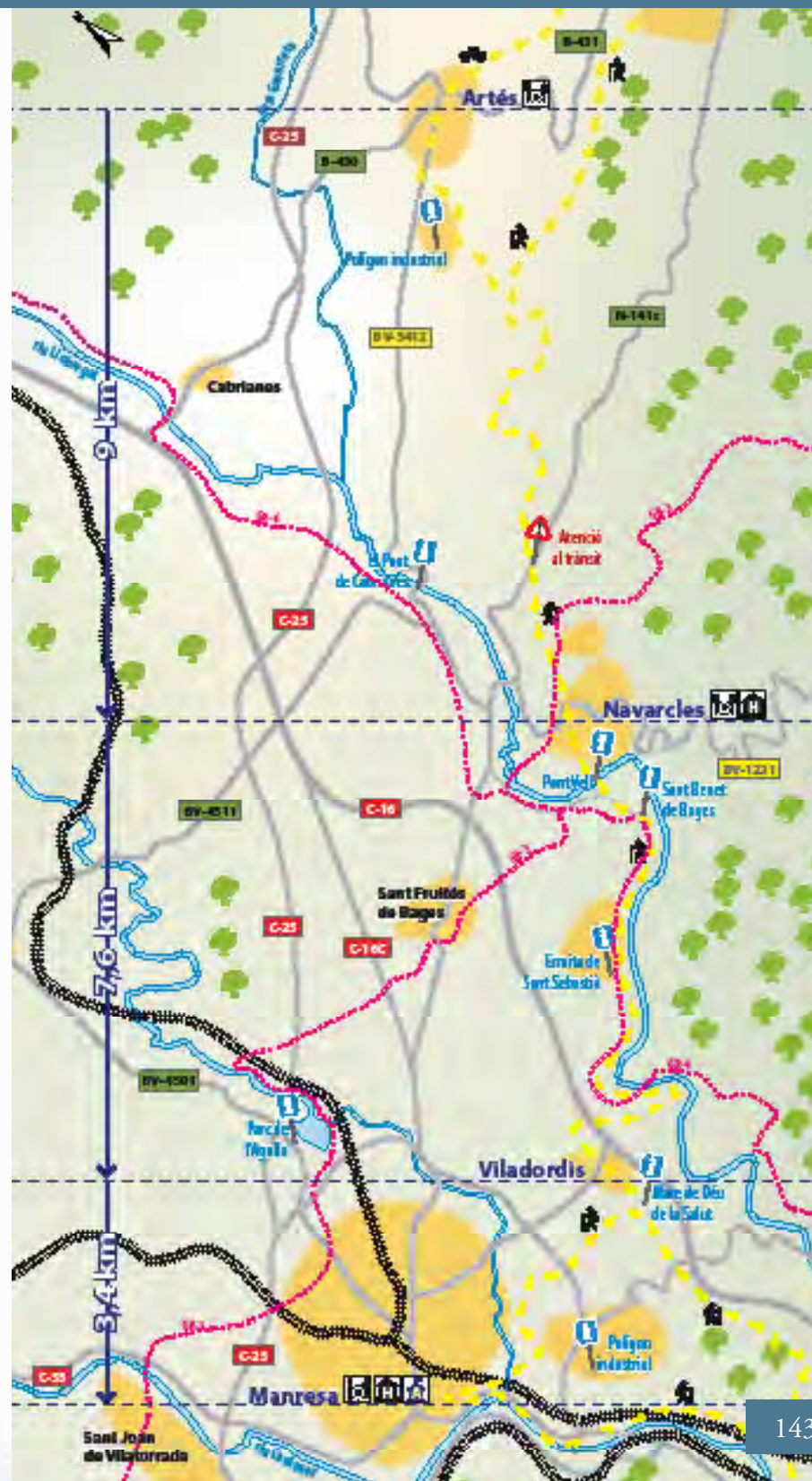
km 10 · Sant Benet de Bages

Sortint del monestir, seguim les marques del sender de gran recorregut i arribem un altre cop a la vora del riu Llobregat, que vorejarem durant uns quants quilòmetres enmig d'un paisatge que convida a caminar. Aquí el Llobregat forma un conjunt de cascades i gorgs d'una gran vistositat. Passarem per darrere de la urbanització de les Brucardes i arribarem a una cruïlla que hem d'agafar a la dreta, tot separant-nos del riu i en direcció a Viladordis.

km 16,6 Viladordis

Travessem el poble i sortim en direcció al santuari de la Salut. Passem pel costat de l'edifici i seguim recte durant un centenar de metres fins a agafar el desviament que ens duu a Manresa.

km 20 Manresa

SERVEIS: D'ARTÉS A MANRESA

Notes

Navarcles

Pensions

*Muntané***

Fortià Sola, 3

Tel. 938 310 440

*Nou de Baviera***

Pl. Dr. Fleming, s/n

Tel. 938 310 340

Sant Fruitós de Bages

Hotels

*La Sagrera***

Bertran i Serra, 2

Tel. 938 760 942

Pensions

*Sant Benet**

Ctra. Vic, 101

Tel. 938 760 723

Manresa

Alberg

Del Carme

Pl. del Milcentenari de

Manresa, s/n

Tel. 938 750 396

Hotels

*Pere III****

Muralla de St Francesc, 49

Tel. 938 724 000

*Els Noguers I***

Variant de Manresa,

km 29, els Trullols

Tel. 938 743 258

Pensions

*Els Noguers***

Eix Llobregat C-55, km 29

Tel. 938 743 258

*La Masia**

Bda. dels Drets, 3, 2n

Tel. 938 724 237

*Magraner**

Magraner, 7, 1r i 3r

Tel. 938 721 012

*Manila**

Sant Andreu, 9

Tel. 938 725 908

*Remei**

Bisbe Comas, 18, 2n,

Tel. 938 731 073

Càmpings

Unió Caravanista de Catalunya

Camí d'en Grau, s/n

Tel. 938 772 947

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

DE MANRESA A MONTSERRAT

25,5 KM

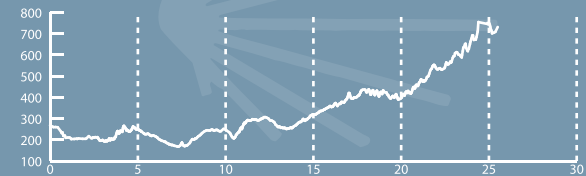
FÀCIL

6 h

TOTALMENT PEDALABLE

Castellgalí

El nucli de població principal està situat en un turó que s'alça sobre el Cardener, no gens lluny d'on hi havia hagut el castell que li ha donat el nom. Fa anys era una vila dedicada al conreu d'una terra fèrtil que reguen nombroses rieres, però la proximitat a Manresa ha fet que el terme municipal acabi veient créixer nombroses urbanitzacions en comptes de cultius. Des del poble es pot veure fàcilment el castell de Castellbell, que pertany a la vila de Castellbell i el Vilar. És una edificació gòtica situada en un turó envoltat pel Llobregat.

Al terme de Castellgalí, a la vora de la via del tren, queda la Torre del Breny, un sepulcre romà monumental del segle III en forma de temple.

Sant Jaume de Castellbell

Situada prop de la barriada de Sant Cristòfol, a la banda dreta de la riera de Marganell, la capella de Sant Jaume apareix citada per primer cop el 1102, quan els seus propietaris la donaren a Santa Cecília de Montserrat. A causa de la desamortització eclesiàstica, passà a dependre de Sant Cristòfol com a capella rural. Fou profanada el 1936 i restaurada el 1958. Actualment es troba en bon estat de conservació.

La capella de Sant Jaume és un edifici petit i senzill d'una nau i absis semicircular sense decoració. El mur de la façana est s'alça per damunt del nivell de la teulada; al cim hi ha una petita creu de pedra. El mur del frontis també s'alça per damunt de la teulada, que és de teula àrab. El campanar de cadireta d'una sola obertura que el corona és, molt probablement, posterior a l'obra original romànica. Al frontis s'obre la porta d'entrada, amb un arc de mig punt adovellat. En aquesta mateixa façana, entre la porta i el campanar, hi ha una finestra cruciforme.

Molt propera a l'ermita de Sant Jaume de Castellbell, hi ha la de Sant Esteve de Marganell. Documentada del segle XII, quan fou donada al monestir de Santa Cecília de Montserrat, es considera obra del segle XI. Malgrat les modificacions i l'estat de conservació en què es troba, encara es pot observar una part força important de l'estructura romànica primitiva.

ERMITA DE
SANT JAUME
e. romànica s. XII

Monestir de Sant Benet

El monestir de Sant Benet, situat en un replà de la muntanya de Montserrat, és una abadia de monges benedictines, resultat de la fusió dels convents de Santa Clara de Barcelona i Sant Benet de Mataró, formalitzada l'any 1952.

L'edifici, fet completament amb maó vist, és una obra contemporània presidida per un esvelt campanar que atorga caràcter monumental a l'obra. El maó es combina amb encert amb la ceràmica que fabriquen les mateixes monges. La comunitat actual atén la botiga monàstica, que ens ofereix treballs de ceràmica, creus o calzes, de fabricació pròpia.

Montserrat

El monestir de Santa Maria i la muntanya de Montserrat són probablement el lloc més emblemàtic de Catalunya: per la singular geologia, com a símbol del catalanisme i com a punt de pelegrinatges. Per tots aquests motius i per molts altres, no hi ha, probablement, un lloc millor on començar el Camí de Sant Jaume a Catalunya.

No se sap amb certesa quan i on sorgeix la consideració de Montserrat com a muntanya santa. La primera referència documental que tenim de Montserrat data del 888 i dóna compte de l'existència de quatre capelles a la muntanya sagrada. També sabem que al segle X s'aixecà aquí el monestir de Santa Cecília, del qual ens queda l'església.

Al començament del segle XI, l'any 1025, l'abat Oliba de Ripoll fundà en aquesta muntanya el monestir de Santa Maria. Als

jardins interiors es conserva encara l'ermita de Sant Iscle, que formava part de l'antic monestir. La major part de les construccions que avui es poden contemplar són dels segles XIX i XX i no tenen gaire interès artístic. El més destacat dels edificis és la basílica, d'estil gòtic tardà molt reconstruït (la darrera reconstrucció data de 1996) i amb una façana neobarroca acabada el 1901, que està precedida per les restes de l'antic claustre gòtic.

D'una església que s'aixecà aquí a l'inici del segle XII només es conserva la portada. D'aquesta època és també la imatge tallada en fusta de la Mare de Déu de Montserrat, la Moreneta, patrona de Catalunya. Asseguda en un tron d'or i pedres precioses, la llegenda explica que la trobaren uns pastors. El color fosc de la pell s'atribueix al fum de les espelmes i llànties d'oli que la il·luminaren durant segles.

A la basílica es pot participar dels actes religiosos, la missa conventual i les vespres. Sovint els càntics de l'Escolania formen part dels actes litúrgics. És una de les formacions corals infantils més antigues d'Europa (data del segle XII) i està formada per nens d'entre 8 i 11 anys.

A la plaça del monestir hi ha el Museu de Montserrat, format per més de 1.300 peces. Aplega unes col·leccions interessants de pintura i escultura modernes (Picasso, Dalí, Monet, Rusiñol, Mir...) i de pintura antiga (Caravaggio, El Greco...) i també valuoses peces d'orfebreria i d'arqueologia de l'orient bíblic.

Pels voltants del monestir hi ha nombroses botigues on es poden trobar dolços de pastisseria, com ara coques, carquinyolis, ametllats, etc., així com licors elaborats a partir d'herbes de la muntanya de Montserrat o ceràmica. A més, hi podem comprar records de la Mare de Déu (estampes, gravats, medalles, etc.) o un disc compacte amb els cants de l'Escolania i dels monjos del monestir. Al santuari cada dia s'estableix la pagesia dels pobles propers, que venen productes típics de la zona, com mel i mató, formatge o pa de figues, per exemple.

És recomanable la visita a la Santa Cova, on es troba la talla de la Verge, precedida del camí del Rosari, flanquejat per conjunts monumentals modernistes. És una de les excursions típiques des del santuari. Una altra excursió recomanable és la que surt de l'estació del funicular de Sant Joan (on hi ha un mirador), cap a la capella del mateix nom o cap a Sant Jeroni, el cim més alt de la muntanya. Les vistes cap a la vall del Llobregat són espectaculars.

ITINERARI: DE MANRESA A MONTSERRAT

km 0 Manresa

Sortim de Manresa per la carretera sota el Pont Vell seguint en direcció a la C-55. En uns centenars de metres ens desviem a mà dreta per la pista que segueix en paral·lel al riu Cardener. És un tram de gran valor paisatgístic i que no presenta dificultat. Passarem sota la C-55 i començarem la pujada en direcció a una planta de compostatge tot seguint les marques de l'antic camí ral de Manresa a Terrassa. La ruta ja no presenta dificultat ni pèrdua fins a Castellgalí.

km 8,5 Castellgalí

Agafem el desviament de la carretera cap a Castellgalí. Pugem pel costat de l'Ajuntament i l'ambulatori i en la primera rotonda seguim recte en direcció a la urbanització Mas Planoi. Hem de prendre el carrer principal d'aquesta urbanització en direcció a Cal Papa i la riera de Castellet. Un cop deixem les cases de la urbanització, cal prendre el camí sense asfaltar que fa baixada.

Seguim recte per la pista principal i en dos quilòmetres trobarem les marques del GR-4, que ens portaran a Sant Jaume de Castellet, una bonica ermita als peus de Montserrat.

Un cop agafem el GR, hem de passar per darrere d'unes grans naus i travessar la carretera de Marganell.

A un quilòmetre de l'ermita de Sant Jaume trobem una cruïlla, on deixem el GR que va directament a Santa Cecília per agafar la pista que va cap a Sant Cristòfol. En 200 metres travessem la carretera BV-1122. Seguim per pista en paral·lel a aquesta carretera i en pujada cap a Montserrat. La pista ens porta fins a la Calzina i després ens deixa a la carretera de pujada a Montserrat des

de Monistrol, que haurem de seguir a la dreta uns 200 metres fins a arribar al monestir de Sant Benet.

km 22,3 Sant Benet

Per pujar a Montserrat des de Sant Benet es pot fer seguint la carretera; si es va amb bicicleta o a peu es pot evitar l'asfalt de tant en tant fent servir la drecera que puja en paral·lel a la carretera, però per un camí estret.

km 25,5 Montserrat

Variant d'Olot
a Sant Esteve d'en Bas

D'OLOT A SANT ESTEVE D'EN BAS

7 KM

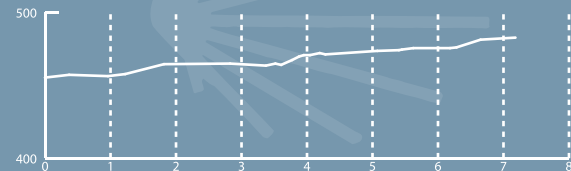
FÀCIL

2 h

TOTALMENT PEDALABLE

Olot

Olot és la ciutat dels volcans. Tota la ciutat és dintre l'àrea protegida del Parc Natural de la Zona Volcànica de la Garrotxa, la més important de la península Ibèrica i una de les principals d'Europa.

La ciutat es troba situada a la intersecció de tres petites valls creuades pel riu Fluvià, a 440 metres d'alçada. La seva capitalitat es deu, en part, a la seva posició central dins la comarca de la Garrotxa, a l'activitat industrial i comercial, a la vida cultural i a circumstàncies històriques.

La ciutat fou coneguda en altres temps pels tallers artesans dedicats a les imatges religioses, i també perquè era indret d'inspiració de nombrosos artistes aplegats en l'anomenada Escola d'Olot. Aquest moviment artístic féu del paisatge de la comarca el motiu de nombrosos quadres i popularitzà un estil en què la sumptuositat del paisatge esdevenia el subjecte d'una composició que sovint es decantava cap al bucolisme. Moltes de les raconades i indrets que serviren de font d'inspiració als artistes de l'època encara perviuen avui.

És recomanable fer una passejada pel carrer Major, la plaça Major o la plaça de Clarà, a més del passeig Blay, veritable centre vital de la ciutat. S'hi poden contemplar bells edificis modernistes, com la casa Gaietà Vila i la casa Solà-Morales (s. XVIII), bellament restaurada per Domènech i Montaner en els anys 1915 i 1916.

L'arquitectura modernista i els passejos arbrats són els elements de la ciutat que més captiven per la seva bellesa. També hi trobem altres estils arquitectònics en construccions com el claustre del Carme (s. xvii) o l'església de Sant Esteve, edifici neoclàssic construït al segle xviii sobre una antiga església romànica del segle x destruïda pels terratrèmols del segle xv. Alberga un museu parroquial molt valuós, on el visitant podrà trobar un quadre d'El Greco.

D'entre l'àmplia oferta cultural de la vila, cal destacar el museu i l'arxiu comarcals, amb seu a l'edifici de l'Hospici (s. xviii), amb un gran pati interior amb arcades de mig punt. S'hi pot veure una àmplia mostra de l'obra dels artistes de l'escola paisatgística d'Olot.

Les Preses

Un cop passada la zona de Boscdetosca, als afores d'Olot, s'arriba a les Preses. El poble, assentat sobre un pla, s'allarga a banda i banda de la carretera C-152.

Tot i que geogràficament les Preses forma part de la Vall d'en Bas, és un municipi independent. El primer document existent del poble data de l'any 992. Avui les Preses són terra de pas per al caminant del Camí de Sant Jaume. Es tracta d'una antiga vila que fou propietat del monestir de Sant Benet de Bages fins a la desamortització de Mendizábal.

ITINERARI: D'OLOT A SANT ESTEVE D'EN BAS

km 0 Olot

La Via Verda surt d'Olot pel sud-oest de la ciutat. La ruta, un ampli camí sense asfaltar, no ofereix pèrdua possible fins a les Preses.

km 3,5 les Preses

A partir de les Preses la Via Verda continua en paral·lel a la carretera C-152 fins a Sant Esteve d'en Bas.

km 7 Sant Esteve d'en Bas

Ajuntaments

Alt Empordà

Bàscara	972 560 007
Biure	972 529 291
Borrassà (Creixell i Orriols)	972 525 185
Figueres	972 032 200
Jonquera, la	972 554 005
Llançà	972 380 181
Pau	972 530 058
Pedret i Marzà	972 530 550
Peralada	972 538 006
Pont de Molins	972 529 264
Pontós	972 560 228
Port de la Selva, el	972 387 025
Santa Llogaia	972 672 931
Vilabertran	972 505 902
Vilajuïga	972 530 005

Bages

Artés	938 305 001
Avinyó (Urbissol)	938 387 700
Castellgalí	938 330 021
Estany, l'	938 303 000
Manresa	938 782 300
Navarcles	938 310 011

Baix Llobregat

Collbató	937 770 100
--------------------	-------------

Garrotxa

Planes d'Hostoles, les	972 448 006
Sant Feliu de Pallerols.	972 444 011
Vall d'en Bas (Bas, Els Hostalets d'en Bas)	972 690 225

Gironès

Bescanó	972 440 005
Cervià de Ter	972 496 101
Girona	972 419 000
Salt	972 249 191
Sant Julià de Ramis (Medinyà)	972 170 909
Sarrià de Ter	972 170 211
Viladasens	972 496 150

La Selva

Amer	972 431 112
Anglès	972 420 058
Cellera de Ter, la	972 421 902
Sant Julià del Llor i Bonmatí (Bonmatí)	972 422 296

Osona

Masies de Roda, les	938 540 027
Roda de Ter	938 500 075
Rupit i Pruit	938 522 003
Santa Eulàlia de Riuprimer	938 138 000
Santa Maria de Corcó	938 568 000
Vic (Sentfores)	938 862 100

Pla de l'Estany

Vilademuls (Olives, Terradelles)	972 560 204
--	-------------

Oficines de Turisme

Figueres

OFICINA DE TURISME
Pl. del Sol s/n
Tel. 972 503 155

Garrigàs

OFICINA DE TURISME DE CATALUNYA
Autopista AP-7 Àrea de servei de
l'Empordà, km 35
Tel. 972 554 642

Girona

OFICINA DE TURISME DE GIRONA
Joan Maragall, 2
Tel. 872 975 975 i 872 975 974

Llança

OFICINA DE TURISME
Camprodon , Nº 16-18
Tel. 972 380 855
OFICINA D' INFORMACIÓ TURÍSTICA
DEL PORT DE LLANÇA
Castellar, s/n
Tel. 972 120 944

Manresa

OFICINA MUNICIPAL D'INFORMACIÓ
Via St. Ignasi, 40, baixos
Tel. 938 784 090

Montserrat

OFICINA DE TURISME DE
MONTSERRAT
Pl. de la Creu, s/n
Tel. 938 777 777

Olot

OFICINA MPAL. DE TURISME
Hospici, 8
Tel. 972 260 141
CASAL DELS VOLCANS
Av. Sta. Coloma, s/n
Tel. 972 268 112

Peralada

OFICINA DE TURISME
Pl. Peixateria, 6
Tel. 972 538 840

Port de la Selva, el

OFICINA DE TURISME
Mar, 1
Tel. 972 387 073

Sant Feliu de Pallerols

OFICINA DE TURISME
Ctra. Olot, 43
Tel. 972 444 474

Vall d'en Bas

OFICINA DE TURISME
Urbanització Verge de les Olletes
Tel. 972 692 177

Vic

OFICINA MUNICIPAL DE TURISME
Ciutat, 4
Tel. 938 862 091
CENTRE DE TURISME D'OSONA
Eix Onze de Setembre, 11
Tel. 938 851 715

Vilobí d'Onyar

OFICINA DE TURISME DE
L'AEROPORT DE GIRONA
Tel. 972 186 708

Altres telèfons d'interès

Monestir de Sant Pere de Rodes

Camí del Monestir, sn
17489 El Port de la Selva (Alt Empordà)
Tel. 972 387 559
Tel. Oficines (Palau de l'Abat): 972 194 004

Centre d'acollida turística (CAT)

Vilajuïga (Alt Empordà)
Tel. : 972 530 005

Canònica de Santa Maria de Vilabertran

Abadia, 4
17760 Vilabertran (Alt Empordà)
Tel. 972 508 787

Món Sant Benet

Sant Fruitós de Bages (Bages)
Tél. : 938 759 404

Abadia de Montserrat

Tel. : 938 777 701
www.abadiamontserrat.com

Altres números d'interès

Urgències sanitàries061
Telèfon d'emergències.....112
Bombers080
Mossos d'Esquadra.....088
Telèfon d'informació de la Generalitat.....012
Central de reserves de XANASCAT 934 838 363
(Xarxa Nacional d'Albergs Socials de Catalunya)

Índex toponímic

A

Amer 83, 85, 86, 89, 90, 92, 95, 98, 100
 Anglès 86, 90, 92
 Artés 128, 129, 131, 132, 134, 137, 142, 144
 Astúries 8

B

Barcelona 11, 29, 51, 58, 80, 81, 83, 88, 141, 149
 Bàscara 57, 60, 61, 62, 64, 67, 70, 78, 80
 Bescanó 82, 84, 85, 90, 92
 Biure 3, 28, 30
 Bonmatí 85, 90, 92
 Borrassà 56, 57, 58, 62, 64

C

Calders 129, 130, 132, 134, 138
 Camí de l'Abat Oliba 140
 Cantonigròs 103, 104, 105, 106, 108
 cap de Creus 13, 36
 Castellbell i el Vilar 147
 castell de Bellaguarda 26, 47
 castell de Quermançó 40, 41
 castell de Sant Ferran 26, 47
 Castellgalí 147, 152
 Cellera de Ter, la 86, 87
 Cervià de Ter 67, 69, 78, 80

cim de Bellaguarda 12
 coll de Banyuls 12, 13
 coll dels Belitres 12
 coll de Panissars 12, 25
 Compostel·la. Vegeu *Sant Jaume de Galícia*
 Creixell 58, 59, 62

E

Esquerda, l' 113
 Esquirol, l' 104, 105, 106, 108, 116
 Estany, l' 70, 120, 121, 123, 124, 126, 129, 132, 134
 Estrada, l' 3, 27

F

Falgars d'en Bas 97, 102, 104, 106
 Figueres 3, 13, 23, 27, 30, 35, 40, 44, 46, 47, 48, 50, 51, 55, 57, 62, 64
 Font-romeu 12, 13

G

Galícia 8, 10, 12, 21
 Girona 11, 58, 64, 67, 69, 70, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 80, 83, 84, 90, 92

H

Hostalets d'en Bas, els 103, 104, 106

Índex toponímic

I

Igualada 30, 48, 62, 78, 90
Ilerda. Vegeu també *Lleida*

J

Jonquera, la 1, 3, 12, 17, 20,
23, 25, 27, 29, 32

L

Llançà 38, 40, 50
Llenguadoc 10

M

Manresa 3, 137, 138, 139, 140,
141, 142, 144, 147, 152, 154
Mare de Déu del Roure 28, 30
Masies de Roda, les 111, 116
Medinyà 67, 72, 78
Molins 3, 28, 29, 30, 32
Monestir de Sant Benet 149
Montserrat 3, 10, 11, 12, 17,
21, 55, 141, 146, 147, 148, 149,
150, 151, 152, 154, 164, 167

N

Navarcles 138, 142, 144

O

Olives 70
Olot 83, 92, 103, 104, 105, 106,
157, 159, 160, 162, 164
Orriols 66, 67, 68, 78

P

Palau-saverdera 39
Panadella, la 38, 48
Pasteral, el 89
Pau 30, 32, 39, 48, 50, 62, 167
Pedret i Marzà 42, 48, 50
Peralada 13, 40, 42, 43, 48, 50
Perpinyà 12, 51
Pertús, el 13, 25, 26
Planes d'Hostoles, les 89
Poblet 11
Pont de Molins 3, 28, 29, 30,
32
Pontós 58, 59, 62, 64
Port de la Selva, el 12
Preses, les 160, 162

R

Ricardell 28, 30
Roda de Ter 110, 111, 112,
113, 116, 118
Roncesvalles 10

S

Salt 83, 84, 85, 92
Santa Cecília de Montserrat
148
Santa Eulàlia de Riuprimer
121, 122, 124
Santa Helena de Rodes 3, 38,
39
Santa Llogaia d'Alguema 57
Santa Maria de Corcó.
Vegeu *l'Esquirol*
Santa Maria de Ripoll 111
Santa Maria de Sales 86, 87

Santa Maria d'Oló 120, 129,
130, 132, 134
Sant Benet de Bages 136, 137,
142, 160
Sant Cugat 11
Sant Esteve de Guialbes 70, 71
Sant Esteve de Marganell 148
Sant Esteve d'en Bas 95, 97,
98, 100, 103, 106, 108, 157,
159, 162, 164
Sant Feliu de Pallerols 94, 95,
96, 100
Sant Feliuet de Terrassola 130
Sant Fruitós de Bages 144
Santiago de Compostel·la.
Vegeu *Sant Jaume de Galícia*
Sant Jaume de Castellbell 148,
152
Sant Jaume de Galícia 21, 173,
175
Sant Jaume de Vilanova 130
Sant Jaume Sesoliveres 48
Sant Julià de Ramis 72, 80
Sant Martí de Tours 70
Sant Pere de Casserres 111,
116
Sant Pere de Rodes 1, 3, 9, 11,
12, 13, 17, 20, 21, 23, 29, 35,
36, 38, 39, 40, 48, 50, 68, 111
Saragossa 10, 11, 17, 122
Sarrià de Baix 73
Sarrià de Dalt 73
Sarrià de Ter 73, 78, 80
Sau 88, 89, 90, 111, 118
Selva de Mar, la 39
Sentfores 121, 124, 126
Susqueda 88, 89, 90

T

Terradelles 67, 70

U

Urbissol 132

V

Vall de Santa Creu, la 39
Via Augusta 12, 13, 25, 27, 29,
62, 74, 78
Vic 3, 10, 98, 103, 104, 105,
106, 111, 113, 114, 115, 116,
118, 121, 122, 123, 124, 126,
144
Vilabertran 3, 13, 25, 29, 30,
32, 44, 45, 48, 51, 70
Viladasens 67, 68, 78, 80
Vilademuls 67, 70, 80
Viladordis 139
Vilajuïga 40, 48, 50
Vilaüt 39

